CATALOGUS
CODICUM MANUSCRIPTORUM

IN BIBLIOTHECA

MONASTERII CREMIFANENSIS

ORD. S. BENED.

ASSERVATORUM

IN MEMORIAM ANNI A FUNDATO MONASTERIO MC. JUBILAEI

EDIDIT

P. HUGO SCHMID,
PROFESSUS CREMIFANENSIS ET BIBLIOTHECARII ADIUTOR.

TOM. I. FASC. II.

LENTII.
PROSTAT IN LIBRARIA EBENHOECHIANA (HENR. KORB).
MDCCCLXXVIII.

gestione emulorum nostrorum motus' etc. Des.: 'conseruare dignetur incolumen pro felici regimine ecclesie sue sancte / Dat. Prage.' Haec Georgii Pod. ad Papam epistula 21. Oct. 1465. data, qua petit, ut processus adversus se institutos tollat et diaetam competentem indicat, Pontifici per regium oratorem Jaroslaum (Giroslaum) 15. Dec. h. a. tradita est. Cf. Palacky, p. 373 et Jordan, p. 191 sq., qui summarium dedit Germanice, sed Eschenloer secutus eam falso ad a. 1464. refert. — Nr. 26 et 27 quoque extant in cod. Pal. Vind. 4975 nr. 88, 95 (Tabb. codd. Vol. III, p. 462).

28, f. 112ª—f. 114ª *'Responsiua precedentis per S^mum d. n. paulum papam II. per Giroslaum nuncium ipsius Georgii heretici Anno LXVI circa med. Januarii.'* (Copia.)

Inc.: 'Paulus .. Georgio de podiebrat qui se regem boemie appellat. viam veritatis agnoscere / Causam declaracionis penarum iuris aduersum te ob heresim notoriam' etc. Des.: 'Tuum est igitur coram illis comparere . . et sentenciam expectare Quam illi . . . iustam procul dubio promulgabunt / Dat. Rome.' Huius respons. summarium habent Palacky, p. 374 sq., quo teste 12. Jan. 1466. data est, et Jordan, p. 192; Germanice edita est teste Palacky ap. Eschenloer l. l. p. 268, sed vitiose ad a. 1465.

29, f. 114ᵃᵇ *'Ad regem vngarie Paulus papa II.'* (Copia.)

Inc.: 'Paulus . . karissimo . . filio Mathie Regi hungarie illustri S. et a. b. Suspendit hactenus Ap^ca Sedes processum quem inceperat contra Georgium qui se nominat boemie regem' etc. Des.: 'Dat. Rome Apud S. petrum Anno . . Millesimo CCCC°LXV. X kal. Aug. p. n. Anno primo.'

'Karissimo . . Mathie Regi vngarie illustri.'

Has Pauli II. ad Matthiam Corv. litteras, quibus ipsum hortatur, ut sententiae contra Georgium Pod. faveat et assistat nec foedus cum eo inire velit, commemorat Palacky, p. 356. Nr. 28 et 29 quoque habes in codd. Pal. Vind. 3484 nr. 9, 5 et 4975 nr. 96, 90 (Tabb. codd. Vol. II, p. 308, III, p. 462).

30, f. 114ᵇ *'Responsio Regis vngarie S^mo domino nostro ad preced.'* (Copia.)

Inc.: 'Bea^me pater etc Mandat mihi per literas suas Apostolicas vestra S. vt processibus Apostolicis contra assertum boemie Regem Georgium faueam' etc. Des.: 'Dat. etc in profesto S. Nicolai Anno domini etc LXV.^to' Haec respons. Germanice legitur ap. Palacky, p. 361 sq., qui 2. Oct. 1465. datam esse et ab Jano Pannonio (cf. supra nr. 21) conscriptam dicit, Latine vero ap. Pray l. l. p. 30, ubi item subscribitur: 'Datum in castris in vado fluvii Drawae die II. Octobris MCCCCLXV'; nostra, si 'datum' excipias, concordat.

31, f. 115ª—f. 120ᵇ *Considerationes de concilium generale congregandi utilitate et necessitate, sine titulo.*

Incip.: 'Quod concilium generale congregandum sit et hoc sit utilissimum ecclesie dei ymo necessarium isto tempore declaratur Ex infra scriptis consideracionibus scil. ad defensionem christianitatis contra turchos et ad ecclesie reformacionem Primo quia contra ipsum necessaria est expedicio generalis' etc, lin. 6 sqq: 'ab eo autem tempore quo capta est constantinopolis usque ad hanc diem turchus occupavit plurimas prouincias et tantum territorii in decem et octo annis quantum fere hinc ad angliam' etc. Fol. 117ª init. haec: 'Item Decimo quia papa id iurauit et vouit / et cum votum sit de bono meliori tenetur servare' etc. Auctor nescio quis considerationibus 19 (in cod. falso 20 numerantur) absolutis in fine paucis complectitur, quod nec Papa nec Imperator habeant, quod universale concil. formident, et operis finem facit his verbis: 'Ini concilium. Coge concilium dominus tantum dirigat consilia eorum ad honorem suum et salutem populi christiani.' Ex initio liquet, tract. nostrum 18 annis post captam Constantinopolim (a. 1453.) i. e. circa a. 1471. esse compositum; videtur vero confectus Papa Paulo II. (cfr. nr. 14) adhuc vivo, qui iam ante electionem cum reliquis cardinalibus votum concil. generale intra triennium cogendi emiserat (vide Raynaldum, ad a. 1464, edit. l. T. X, nr. LIV. sq. p. 409). — Fol. 120ᵇ lineis 6 exceptis nec non fol. 121—124 integra carent scriptura.

32, f. 125ª—f. 151ᵇ *Dialogus de schismate inter oratores Urbani VI. Papae et Antipapae Clementis VII., sine titulo.*

Praefatio incip.: '[]Enius magnus Jouis vicarius vasta superiorum culmina regnorum insolubilis concordie nexu / tranquillitati consocians' etc. De auctoris intentione et operis indole haec habes circa finem: 'turbacioni errabunde utilius. consulturus vestri disturbii et periculosi scismatis casum nouum et anxium . . . duobus oratoribus uelut sapientum collegio iudice constituto elucidande veritatis gracia . . . in vtramque partem trado disputandum atque per modum dialogi ventilandum A. et. b. sunt. qui tres cardinales et alios super hoc casu diligenter audiuerunt / Nemo eorum verbis offendatur . . quia illa que communis rumor et relacio / eorum auribus afflauit / attentis (sic) / non que inuidia aut proteruia suasit / aduocatorum more . . disceptancium / quilibet pro parte quam defensandam assumpsit . . quanto poterit coloratius recitabit' etc. Opus ipsum dividitur in partes sive capita 88, quarum cuilibet col. rubro et numerus et littera A vel B praecedunt; incipit autem titulo: 'B pars prima B. orator secundi electi' praemisso

sic: 'Lex iubet / iura sanctiunt / racio testatur omnia que vi metusue causa fiunt tanquam abortiua illegitimaque censeri' etc. Desin.: 'Et hac occasione horrenda prius enumerata euenire mala atque ecclesiam verisimiliter suam temporalitatem inde ut premisi perdituram. / Finis.' De electione Bartholomaei, Archiepisc. Barrensis, in Papam, qui se Urbanum VI. nominavit, 8. April. a. 1378. Romae facta et Roberti, Cardinal. Gebennensis, in Antipapam, qui Clemens VII. nominatus est, in civit. Fundana (Fondi) 20. Sept. h. a. habita, quae magni Occident. schismatis causa fuit, vide Hefele, Conciliengesch. Bd. VI, p. 630 sqq., p. 671 et Raynaldum, ad a. 1378, T. VII, p. 300 sqq. Dialogi auctor est *Henricus de Langenstein,* dictus *de Hassia,* mortuus a. 1397; nam capp. 66 et 67, quae ex Henrici dialogo ediderunt Baluzius in notis ad Vit. Pap. Avenion. T. I, col. 1236, 1305 sq. et Oudinus, T. III, col. 1262 sq., leguntur in cod. nostro f. 143ᵇ sq. De auctore cfr. cod. Cremif. 8 nr. 20, de dialogo Aschbach, Gesch. d. Wien. Univ. Bd. I, p. 373, qui non nisi capp. 81 commemorat et unum eundemque esse putat ac 'Epistolam pacis.' Certe ab hoc dialogo differt eiusdem auct. 'Consilium pacis' (Incip.: 'Universis naviculae Petri gubernacula' etc) nec non alia similis argumenti opera, de quibus Aschbach l. l. p. 374 sq., p. 383 sqq. Baluzius, Oudinus et Aschbach duos dialogi codd. ms. biblioth. S. Victoris Paris. et Colbertinae excitant. Fol. 151ᵇ pars inferior et f. 152—154 integra vacant.

33, f. 155ᵃ—f. 157ᵃ *'De Sacramento Eukaristie oracio.'*

Incip.: 'Non possem. p.(atres) optimi ex iniuncto mihi officio hoc dicendi onus iure denegare quod maxime facerem / Tanta est enim rei subtilitas' etc. Desin.: 'quem qui digne susceperit hic habebit graciam et in futuro gloriam Amen.' Habita est apud sacerdotes quosdam in festo Coenae Domini.

34. f. 157ᵇ—f. 162ᵇ *'In die Cene oracio.'*

Incip.: 'De ineffabili atque ut ita dicam inenarrabili eucaristie sacramenti commemoracione verba facturus / patres grauissimi / verbum illud inprimis occurrit . . . videl. Accipite et commedite hoc est corpus meum' etc. Post exordium: 'Accipite . . Tot tantisque rerum curis occupatus . . . optassem . . onus huiusmodi ad alium peruenisse / nisi et regencie officium mihi per totum meum ordinem in generali Capitulo Mantue celebratum (sic) impositum / et quorumdam hic astancium . . preces . . occurrissent . . . Ego vero . . huic tanto periculo . . me obieci / quod quantum sit . . quis facile cognouerit / si . . . considerare uoluerit / quod iam non tantum semel iterum atque iterum / sed eciam quarto vobis . . sapientissimis atque elegantissimis / inter quos nonnullos attentos

intueor / quorum et nominibus et personis nostra hec alemania quamplurimum decoratur hodierno . . eucaristie sacramento peroravi' etc. Desin.: 'quod pro nostri dei indignacione atque odio subintrabit illius gracia in presenti et in futuro sempiterna gloria / quam . . Amen.' (Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Oratio habita est ab Ordinis cuiusdam generali (Ordensgeneral) in quadam Alemaniae Academia, ut videtur.

35, f. 162b—f. 166b *Matthaei de Placentia sermo de Coena Domini in illud: 'Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus . escam dedit timentibus se', sine titulo.*

Incip.: 'Satis equanimiter tolerarem ordinis nostri summe pater vosque viri integerrimi / si uel priuato magis loco uel de rebus minoribus . . a me hodie sermo ad vos habendus esset' etc, lin. 12 sqq.: 'Animaduerto preterea quod de tante rei excellencia non apud uulgares homines et plebeios / sed in hoc publico loco ante conspectum tot litteratissimorum virorum et claro sanguine illustrium . . sermonis debitum opus est persoluere' etc. Desin.: 'nos deducet in patriam ubi sine fine ipso beate fruendum erit vnacum patre . . Amen. *Matheus de placen'(cia).* Habitus est, ut videtur, apud Academicos; de auctore, qui Ordinis cuiusdam (S. Augustini, ni fallor) fuit, apud rei litterar. scriptores nihil repperi.

36, f. 166b—f. 169a *Sermo in Coena Domini, sine titulo.*

Incip.: 'Ne autem quodcunque quamuis corde conceperim necessario careat fundamento et in memet ipsum inexpertum meus labor protinus collabatur illius putabam auxilium implorare' etc et desin.: 'summa cum fide et deuocione oremus. in presenti per graciam . . Amen.' Habitus est in doctorum virorum coetu.

37, f. 169a—f. 170a *'Inuocacio divini nominis.'*

Sunt orationis exordii formulae tres. Prima incip.: 'Non sum mei iuris quo magnum seu rectum quippiam aut excogitare aut dicere possem' etc; in fine habes octo versus ad B. Virginem, quorum primus est: 'Dulcis amor mi virgo dei venerabile templum.' Ultima form., quae apta est ad orationem 'de corpore domini nostri ihesu christi' in Academia, ut videtur, habendam, incip.: 'Credo vos patres clarissimi quoniam me principio oracionis non modo magnopere exalbescere cernitis' etc.

38, f. 170b—f. 174b *Sermo 'In solempnitate beatissimi Augustini' super illud: 'Hic magnus vocabitur in regno celorum.'*

Incip.: 'Vtinam hac die presul sanctissimus / et doctor maximus Augustinus mihi suorum fratrum modico scintillam sapiencie sue concederet / qua ingentes eius laudes . . tanto

cetui virorum insignium . . graui atque compta oracione numerare possem' etc. In fine exordii auctor intercessionem S. August. implorat 'versibus rithmicis' (Leoninis) 10, quorum primus est: 'Lux doctorum norma morum / presul beatissime.' Fol. 172^b med. habes haec: 'Debeturque tibi tandem . . insignis urbs Mantue / quia hanc olim afflictam et inimicis vndique vallatam tu pater sancte deuotissime inuocatus . . affuisti et miraculo visibili liberasti. Cuius beneficii tam generosa domus Marchionum illustrium de Gunzaga et suus populus vniversus non ingrati ad annuum diem tui celeberrimi festi . . . altare tuum cumulatis muneribus ornant / Nec minus tibi se deberi confessi sunt quando tuus sacer ordo fratrum heremitarum generaliter hic vnitus ob eius reformacionem et vnitatem fuit ab eis ita care susceptus' etc. Desin : 'in libris doctorum sancte matris ecclesie / in quibus summi viri sepe numero speculantur est inscripta Amen.' Habitus est a fratre Ord. Eremit. S. August. saec. XV. (f. 174^a mentio fit translationis S. Monicae a Papa Martino V. factae) et, ut videtur, in generali Ordinis capitulo Mantuae celebrato.

39, f. 174^b — f. 177^b *Sermo 'In Vigilia Natiuitatis Domini.'*

Incip.: 'Cras faciet inter vos / dominus mirabilia. Josue 3.° c. Eterni verbi incarnacionis misterium / dum ipse mecum summo studio . . tacitus cogitarem / vestrisque cuperem caritativis affectibus prestantissimi . patres . fratresque amantissimi pauca . . exprimere extimaui' (sic) etc. Desin.: 'obiectumque beatificum voluntatis . perpetuo quietatiuum viuens in trinitate perfecta deus verus . . Amen.' Habitus est, ut videtur, in religiosorum coetu.

40, f. 177^b — f. 180^a *Sermo 'In Circumcisione Domini.'*

Incip.: 'Stupendum satis et preter vires meas mihi assumptum negocium videtur quem tanta spectabilium peritissimorumque hominum . . concio circumuenit' etc. Desin.: 'Ego autem in domino gaudebo et exultabo. in deo Ihesu meo. qui cum patre . . Amen.'

41, f. 180^b — f. 183^a *Sermo 'In Epiphania Domini.'*

Incip.: 'Splendor immensi luminis lux vera omnem tenebrose mentis caliginem obumbrans / ab eterno lucis exordio principio carente prodiens deus dei filius' etc. Desin.: 'ubi quies gaudium et solamen nostrum erit sempiternum / quod et ipse vobis et mihi dignetur impertiri qui . . Amen.' — Sermones nr. 40 et 41 habiti sunt a viro religioso apud religiosos; fortasse serm. nr. 39—41 ab eod. auctore compositi sunt.

42, f. 183^b *Duae epistulae: ad Imperatorem, ut videtur, et ad Papam, sine titulis.*

Prior incip.: 'Quas clementissime princeps laudes aut gracias celsitudini vestre exhibere debeamus' etc. Altera, qua auctor nescio quis 'exposicionem' legationis cuiusdam tempore Imperat. Friderici factae introducit, incip.: 'Beatissime pater . . Soliti sunt viri clarissimi iuniores (?) suos in palestra premittere' etc.

43, f. 184^{ab} 'Incipit *sermo contra fratrem Thomam priorem qui fuit degradatus Rome et suspensus ad furcas. et tandem divisus in .4. partes / factus per Bar. de zabarellis Archiepiscopum Spalatan. qui senenciavit et degradavit eundem.'*

Incip.: 'Introducta est in auditorium nostrum. causa sceleris inauditi' etc, lin. 12 sqq.: 'Fuit homo iste Thomas nomine Campan. ex patre / munitus sacerdocio et vinculis religionis astrictus / fuerunt illi dignitates et gradus . . fuit illi summi pontificis gracia / et . . Cardinalium affectio non uulgaris' etc et post pauca: 'Non acquieuit homo iste scelestis / tam felicissime sorti . . Sed optavit omnem opulenciam ex sanguino nostro . . vrbem subuertere cogitavit / Munitissimum castrum sancti angeli occupare . . . in ipsum caput nostrum . . Eugenium . . insurgere' etc. Desin.: 'Jussit nobis Eugenius . . papa quartus Anno suo primo causam hanc secundum iuris rubricas terminari et exequi.' Deinde subscriptum est: 'Degradacio. De penis in VI.^{to}' De hac coniuratione a familia Columna (Colonna) contra Pap. Eugenium IV. a. 1431. facta, cuius principes erant Archiepisc. Beneventanus et prior Thomas, et de posterioris poena vide vitam Eugenii IV. apud Muratorium, Rerum Ital. scriptt. T. III, P. II. (Mediolani, 1734. 2.°) col. 869 et Gregorovius, Gesch. d. St. Rom Bd. VII, p. 30 not. 2. Bartholomaeus de Zabarellis (Zabarella), filius fratris Francisci de Zabarell., (de quo infra nr. 49) circa a. 1431. professor iuris Canonici Paduae, ab Eugenio IV. factus Protonotar. Apostolicus et Archiepisc. Spalatensis ac postea Florentinus, mort. 12. Aug. 1445. De eo eiusque scriptis cfr. Joecher, Th. IV, col. 2125 et Fabricium, Bibl. med. lat. T. VI, p. 331, qui tamen nihil habent de hoc sermone.

44, f. 184^{b}—f. 185^{a} *'Arenga graciarum actionum.'*

Est formula, qua pro facta promotione Juristarum Academiae gratiae aguntur; incipit autem sic: 'Illud semper a maioribus nostris acceptum intellexi Insignes ac preclarissimi viri' etc Desin.: 'qui hodierna die mihi quam plurimum honoris ac laudis eorum presencia attulerunt Ad laudem gloriosi dei Amen.'

45, f. 185^{b}—f. 186^{a} *'Epistola missa venetis per Fridericum Imperatorem Roman. secundum.'*

Incip.: 'Fridericus . . Roman. Imperator . . Duci nauium et suis / Graciam quam meruerunt Varius euentus fortune legitur in scripturis' etc. Desin.: 'fabula eritis et obprobrium nacionum / et excellencie uestre inprobrabitur in eternum.' Edita est inter epistolas Petri de Vineis Libr. II, Cap. XXXIV, edit. Iselii (Basil. 1740. 8.°) T. I, p. 299—301, ubi vero inscribitur: 'Bononiensibus, quod non elevent se in superbiam propter victoriam habitam de filio suo, et quod in continenti liberent eum'; cod. nostri textus passim paullo longior est multasque lect. variantes exhibet. — Petri de Vineis, cancellarii Imp. Friderici II. celeberrimi, epistularum libros III—V. habes in cod. Cremif. 183 f. 236ᵃ sqq.

46, f. 186ᵃ *Versus hexametri continui 26, gratulatorii ad Jacobum de Carraria, principem Patavinum.*

Titulus: 'Inclito et glorioso principi domino Jac. de Carraria.' Inc.: 'Summe parens rerum / summi regator (sic) olimpi' etc. Des.: 'Sed cuncti pariter concordi pace fruemur.'

Hi versus indubie pertinent ad Jacob. Carrariam, qui a. 1345. principatum Patavinum Marsilieti caede auspicatus et a. 1350. a Guilielmo Carraria inter medias epulas interfectus est (cfr. Raynaldum, ad a. 1345, edit. cit. T. VI, nr. XXII. p. 384 et ad a. 1350. nr. XXI. p. 512).

47, f. 186ᵇ — f. 196ᵃ 'Incipit *sermo Magistri Theodorici. de Monasterio factus per eum in Concilio Constanciensi. Anno domini 1415.*'

Incip.: 'Reᵐⁱ patres prestantissimi . domini / domini Cardines terre / excelᵐⁱ presules doctores eximii . . super quibus deus posuit orbem / Etsi iuxta sacri Canonis veritatem. Omnia suis debent convenire temporibus' etc. Desin.: 'hereditatem accipiunt salutis Ad Hebre. V.° Quam hereditatem nobis concedat qui qui sine fine viuit.' (Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Dixit de hoc sermone et quidem anonymo Walchius, Monim. med. aevi (Vol. I.) Fasc. IV. (Goettingae, 1760. 8.°) praefat. p. IIII sqq., qui sententiam Hardtii (in fastis Concil. Constant. T. IV. praemissis p. 41) secutus, quin 28. Febr. a. 1417. habitus sit, non dubitavit eumque edidit eod. fasc. p. 1—44 tit.: 'Auctoris anonymi oratio de reformatione infeliciter dilata in conc. Constantiensi . . dicta'; cod. nostri textus, si titulum et lect. variantes haud paucas excipias, concordat. (Cfr. quoque nr. 48.) Ex Walchio sermonem commemorat Hefele, Conciliengesch. Bd. VII, p. 302. In cod. Vindob. 4300 nr. 14 (Tabb. codd. Vol. III, p. 233) idem sermo extat tit.: 'Sermo coram concil. Constant. a. 1416 in quadragesime' eidemque auctori tribuitur, cui immediate praecedens 'Sermo a. 1416 pro exequiis (Federici Frezzi) episc. Fulginatis habitus' i. e. Leo-

nardo Statii de Datis, ex quo codice eorum excerpta dedit Denis, Vol. I, Cod. CCCCXVI. col. 1560 sqq., qui tamen ambos ineditos putat. De isto Leonardo de Datis, qui Ord. Praedicat. ingressus concilio Pisano et 26. Mai. 1414. ad supremum Ord. regimen evectus concil. Constant. interfuit obiitque a. 1425., agunt Quetif et Echard, Scriptt. Ord. Praed. T. I, p. 755 sqq, ubi quidem narratur, eum 8. Mart. 1416 Dom. I. quadrag. 'coram tota synodo' perorasse, sed inter scripta (nr. 1.) sermo errore fortasse typi ad a. 1415. refertur, nec non Walchius op. cit. (Vol. I.) Fasc. III, praef. p. XXVIII sqq., qui orationem in conc. Const. 1. Mart. 1416. habitam et ab ipso eod. fasc. p. 127 sqq. editam (a nostro serm. diversam) recenset. Hardtius, Conc. Const. T. IV, P. VIII, col. 620 ad 8. Mart. 1416. habet haec: 'Dom. I. Quadrages. F. Leonardus Statii, ord. Praed. Generalis Magister, pro concione multa de auctoritate Pontificis supra Ecclesiam doctissime disseruit'; eundem serm. ac nostrum laudat Schelhornius, Amoenitat. literar. T. XI, p. 216 ex cod. Blavifont. his vocibus: 'Sermo Generalis Ord. Praed. Dom. I. Quadrag. A. MCCCCXV'; eidemque ergo Leonardo de Datis tribuit. Uter sermonis nostri auctor sit, decernere nequeo. — Theodoricus de Monasterio (Münster in Westphalia), S. Theolog. professor in universit. Coloniensi eiusque legatus in concil. Constant. De eo et eius sermonibus cfr. Fabricium, Bibl. med. lat. T. VI, p. 227 et praecipue Walchium op. cit. (Vol. I.) Fasc. II, praef. p. XXX sqq. et fasc. III, praef. p. XXV sqq., qui laudant duos panegyricos in conc. Const. habitos, priorem (in illud: 'Qui sequitur me' etc) 4. Jul. 1415. (editum a Walchio l. l. Fasc. II, p. 79 sqq.), alterum (in illud: 'Ite et vos in vineam meam' etc) de infanda ecclesiae corruptione 16. Febr. 1416. dictum (edit. a. Walch. Fasc. III, p. 95 sqq.); laudaverat antea Hardtius in fastis Conc. T. IV, p. 30, 35, qui et in prolegom. T. V, p. 22 sqq. excerpta dederat. His addendi sunt eiusdem sermo factus in conc. Const. domin. XVIII. post pentec. (incip.: 'Vade in domum tuam . . Hec verba recitata fuerunt' etc), qui extat in cod. Vindob. 3759 nr. 17 (Tabb. codd. Vol. III, p. 80) et 'Sermo in conc. Const. A. d. 1418 factus' etc. (in illud: 'Si veritatem dico' etc), qui habetur in cod. Sangall. 805 p. 88 sqq. (St. Gall. Hdschr.-Cat. p. 268) et, ut videtur, 'Sermo magistri Tithedrici' (in illud: 'Vade in domum tuam' etc), cuius initium et excerpta dedit Denis, Vol. II, col. 2239 sq. Cod. DCCCCXXV. (nunc cod. 4958 nr. 56) et nostri Theodorici esse putat; brevis collationis per eund. Constantiae in crastino Epiphaniae coram Papa a. 1415. factae mentio fit in epistola ad universit. Colon. per legatos eiusdem directa, quam habes

editam ap. Martene et Durand, Thesaur. nov. Anecdot. T. II. (Lutet. Paris. 1717. 2.°) col. 1609 sqq.: sed serm. hi omnes a praesenti differunt. A nostro Theodorico (Kerkering) de Monast., qui ante a. 1425. obiit, accurate distinguendus est Theod. de Monast. iunior, proprie Dietricus Cölde et Theod. de Osnabrugo quoque dictus, Ord. Min., qui mortuus est Levanii 11. Dec. 1515. (cfr. Potthast, Bibl. hist. Suppl. p. 114).

48, f. 196ª — f. 209ᵇ *Sermo in illud: 'A dextris et a sinistris', habitus in concil. Constantiensi dom. I. quadrag., sine titulo.*

Incip.: 'A dextris . . 2ᵉ cor. 6.° c. et in epistola hodierna / Graciarum celestium fontalis et originaria / sic a dextris in bonos influit / quod a sinistris in malos per bonorum per bonorum (sic) suffragia se diffundit' etc. Circa exordii finem: 'benedicimus . . cum illo preclaro antistite Appamen. ordinis nostri domino dominico Grinia metrice inquientes / Porta salutis aue a dextris per te patet exitus a ue / a sinistris' etc et paullo post ipsius serm. initium: 'Cernebam ergo cui quando et ubi presentem sermonem haberem digerere / Et cui ? In generali Concilio sancte matris ecclesie / Et quando ? In dominicali principio sacrate penitencie / Et ubi ? In locali medio Ciuitatis Canstancie (sic) . . Et ecce paulus . . inquit verbum tribus prefatis oportunum A dextris . . Qued quidem verbum trifaria sub consideracione scil. Concilii generalis / Temporis penitencialis et loci Constancialis prosequendum fore introductionis proposite ordo iubet' etc. Fol. 200ᵇ med. haec: 'Sed quare sathan a dextris ecclesie uel huius sacri Concilii stare dicitur ? Respondet auctoritas ut aduersaretur ei . Et in quo uel quibus ? In illis profecto tribus et valde necessarie bonis . fiendis auxiliante domino in hoc sacro Concilio generali / que sunt / Scismatum heresumque exstirpacio / ecclesie reformacio / vnici et indubitati pape electio' etc, post pauca: 'Et licet presumendum sit Quod ponentes Auisamenta in hoc sacro Concilio circa bonum statum et reformacionem Ecclesie / sancta intencione mouentur / Nihilominus tamen circumspiciendum est ne sub specie non ipsi Auisamenta ponentes / sed ipse Sathan intendat mala grauissima' etc. Auctor deinde quattuor sathanae praecipue contra Ordines mendicantium praetensiones refutat; in prima (f. 201ª) habet haec: 'Hac arte fortassis sathan . . nunc utitur / cum in destructionem ordinum mendicancium cuiusmodi sunt predicatores Minores Augustinen. Carmelite sub pretextu pacis et reformacionis ecclesie machinatur / Nempe in quodum tractatu de reformacione ecclesie in hoc sacro Concilio ut fertur composito / et iam a quampluribus copiato et ad multas partes iam delato' etc, in II. (f. 202ᵇ med.): 'Norunt domini qui sunt hic

de Alma vniuersitate Tholosana matre mea qualiter Tholose certis in Anno diebus predicatores . . in hospitalibus . . predicant' etc. Circa finem (f. 209ª lin. 4 sqq.): 'Restat nunc . . ad presens tempus applicacio ualde breuis. Equidem in presenti tempore quod est tempus marcii et penitencie dextram et sinistram considerare iuuat / Est enim hoc tempus Marcii finis horride hyemis quasi a sinistris / et principium florigeri veris a dextris' etc. Desin.: 'hic centuplum accipiet et in futuro vitam eternam habebit / quam nobis concedat qui . . Amen.' Passim lect. variantes in ipso textu collocatae et marginibus argumenta breviss. ascripta sunt. Praeter libros biblicos laudantur: Bernhardus, Glosa, Gregorius, Chrysostomus, Seneca, 'Magister Frater Guillermus de petra alta ord. nostri in sua summa aurea de viciis et virtutibus' (f. 199ª ᵇ, 207ª), 'Jo. Boc. de casu virorum illustrium' (f. 198ᵇ), 'Jo. de Spoliato' (f. 202ᵇ), 'papa Alexander 4ᵗᵘˢ' (f. 207ª), alii. — Sermo, in quo multa dicuntur de morum reformatione clericorum, habitus est ante Papae Martini V. electionem (11. Nov. 1417.), sed post mortem Hussii (6. Jul. 1415.) et Hieronymi de Praga (30. Mai. 1416.) (cfr. f. 202ª), ergo ad a. 1417. referendus est, quo anno (teste Hardtio in fast. Conc. T. IV, p. 41) dom. I. quadrag. in 28. Febr. incidit; 'tempus Marcii' itaque de tempore Martio proximo intelligendum est. Sed, si conferas, quod Hardtius et Walchius de serm., quem modo nr. 47 recensui, eod. anno eademque die habito iudicarunt, libenter fateor, me non posse difficultatem solvere, quum vix credibile sit, eadem domin. in concilio duos fuisse sermones habitos. Tractatus de reformat. eccles. (cfr. f. 201ª) indubie est Petri de Alliaco, qui legitur ap. Hardtium op. cit. T. I, P. VIII, p. 409 sqq. tit.: 'Petri de Alliaco Card. Camerac. Canones reformandi ecclesiam in Concil. Constant. A. 1416. cal. Nov. in ipso Concilio Gen. scripti et oblati'; nam refutatio nostra manifeste huius tract. cap. IV. inscriptum: 'De Reformat. status Religiosorum ac Monachorum' etc. respicit; immo Petrus de Alliaco ipse contra serm. nostrum graviter insurgit in additamento ad suum serm. de S. Francisco primo coram universit. Parisiensi habitum et denuo in conc. Const. publicatum, cuius addit. initium et excerptum dedit Denis, Vol. I, col. 2174 sq. Cod. DLXXII. (nunc cod. 3947 nr. 20) et nescio qua causa motus Joh. de Falkenberga Ord. Praed. auctorem serm. nostri esse suspicatus est. Haud pauca quidem de hoc viro et eius in concil. Const. praesentia habent Quetif et Echard, T. I, p. 760 sqq., sed nihil de hoc serm. Praeter Denis l. l. nemo, quod sciam, sermonis mentionem fecit; de auctore nihil liquet, nisi Ord. Praed. fuisse et in universit. Tholosana (cfr. f. 202ᵇ) studiis se dedisse.

49, f. 210ª—f. 212ᵇ '*Fran. de zabar(ellis). doctissimo et optimo viro. d. petro de Abiarottis patauino iurisconsulto / consolatoria de obitu sui germani.*'

Incip.: 'Suorum obitum flere prohibent philosophi / Multos tamen philosophorum fleuisse suos et sepius legimus' etc. De mortuo (f. 210ª med.): 'Quid ni igitur doleam / eoque magis quod non etate victum / non fractum viribus . . sed iuuenem et fortem et sanum perdidi / Quadragesimum annum non dum accesserat . . . Labores nullos pro republica recusabat . . pro qua eciam republica (si qua tamen ulla iam nostra est respublica) vitam posuit / Ipsa namque luce qua febribus laborare cepit a mane in vesperam pro tuicione nostre urbis in armis fuit et inde supercalefactus occasionem morbo prestitit . . . Heu itaque Andrea frater Heu non tibi sed michi' etc, post pauca: 'felix qui patriam morientem non videbis . . nec audies planctus et suspiria que passim tota urbe nostra peruagantur / Intus enim fames et seua lues / extra vndique hostes infensi / miseri ciues / et agrestes / quos in urbe belli timor inclusit / Hinc fame cruciantur inde pestilencia passim cadunt / alibi hostium spiculis et sagittis et telis . . confodiuntur' etc. Fol. 211ª med.: 'Hec sine ullo exemplo pestis crudelissima / vici nostri exusti. pecora per hostes rapta / vites succise. vastate segetes / agri deserti et inculti / Ciuium et villicorum nostrorum magna pars est in hostium captiuitate / vndique in urbe fletus et gemitus / Clarissime et opulentissime quondam familie carent panibus / multi per plateas fame euecti aut morbo letifero absumpti concidunt Alii sub portis mortui iam iacent insepulti / Fetor horribilis ex cadaueribus et immundiciis tota vrbe' etc. Desin.: 'In citadella patauino opido VII ydus Augustus. 1405. *Franc. de zabarellis.*' De urbis Patavinae a Venetis obsessione, in qua XL millia civium fame et peste perierunt, refert Raynaldus, ad a. 1405, edit. laud. T. VIII, nr. XXIII. p. 144 sq. Franciscus Zabarella sive de Zabarellis, Patavinus, ibid. et Florentiae iuris Pontific. clarissimus interpres, postea Archiepisc. Florentinus et a. 1411. Diac. Card., Sedis apostol. legatus ad Imp. Sigismundum de loco concilii acturus et in concil. Constant. inter patres eminentiss. numeratus Constantiae 26. Sept. 1417. obiit. De eius vita et operibus vide: Ciaconium. T. II, col. 1020 sq.; Fabricium, Bibl. med. lat. T. VI, p. 330 sq.; Jöcher, Th. IV, col. 2125 sqq.; Cave, Vol. II, App. p. 87; Hefele, Bd. VII, p. 67 sqq., p. 321; [Guid. Panzirolum, De clar. Legum Interpr. L. III, c. 28; Hier. Tiraboscum, Hist. Lit. Ital. T. V, p. 306] nec non Joh. Franc. Poggii orationem Constantiae 1417. in eius funere habitam, quae legitur apud Hardtium, T. I, P. IX, p. 537 sqq. — In cod. Vindob. 4498 nr. 12, de quo Denis,

Vol. I, Cod. CLXXXII. col. 514 sq., extat Franc. de Zabar. 'Sermo factus anno 1047 (lege 1404.) quando iuimus Ambasiatores d. n. francisci (II.) de carraria domini padue prolatus . . coram sereniss. (Carolo VI.) francorum Rege'; nullibi tamen epistulae nostrae, cuius fragmentum (lin. 4 et dimid.) ead. manu scriptum habes quoque in cod. Cremif. 10 f. 289^b, repperi notitiam.

50, f. 212^b — f. 216^a *Oratio in illud: 'Sicut audiuimus sic vidimus', habita dom. IV. post trinit. ad legatos Galliae et universitatis Parisiensis, sine titulo.*

Incip.: 'In nomine christi Amen. Re^{me} domine etc Quamuis in honesto genere cause qualis hec est / de qua aliquantisper breue aliquid attingam / recte liceat' etc. Desin.: 'ipse perficiat confirmabit solidabitque . ipsi gloria et imperium . . Amen.' (Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Habes hanc orat. editam ap. Hardtium, T. II, P. II, col. 67—78, ubi inscribitur: '*Pilei Archiepisc. Genuensis* oratio in Legatorum Galliae et Academiae Parisiensis, ad Pisanum Concil. maturantium, adventu, Genuae A. 1408. mense Junio habita, de imminente duorum Pontif. Gregorii XII. et Benedicti XIII. Papatus renunciatione, a Gallis commendata, et in Pisano Concil. perficienda'; textus noster lect. variantes haud paucas exhibet, quarum nonnullae illis editionis praeferendae sunt. — De variis ad tollendum schisma conatibus a. 1408. irritis adi Raynaldum, ad hunc ann., edit. l. T. VIII, nr. I. p. 194 sqq. et Hefele, Bd. VI, p. 775 sqq.; legati regis Galliae a. 1408. commemorantur in Epistola Januensium ad hunc regem et in 'Epistola Benedicti Pap. XIII. ad Gregorium VI.' (leg. 'XII.') missa, quae leguntur ap. Martene et Durand, Vet. scriptt. collect. T. VII. (Paris. 1733. 2.°) col. 778 sqq.; omnes tamen nihil habent de hac oratione. De Pileo, Archiepisc. Januensi sive Genuensi, qui concilio Constant. a. 1414. haberi coepto cum magna auctoritate interfuit, vide: Fabricium, Bibl. med. lat. T. V, p. 298; Hardtium, T. IV, P. III, p. 143, 153 et Hefele, Bd. VII, p. 116 sqq.; eius 'paraenesis ad Sigismundum Imp. . . de reformat. ecclesiae in Concilio Constant. prosequenda' edita est ap. Hardtium, T. I, P. XV, p. 812 sqq. et denuo ap. Labbeum, Concil. edit. Coleti T. XVI. (Venet. 1731. 2.°) col. 1303 sqq.

51, f. 216^b—f. 228^b *'Collacio Clementis pape VI. In Approbacione Karoli in Romanorum Regem electi / VI nouembris pont. sui Anno V.°'*

Incip.: 'Salomon sedebit super solium meum . . III^i Re. primo. Sicut audiuistis nuper per Archiepiscopum pragensem / proponendo negocium eleccionis karissimi filii nostri Karoli

in Regem Romanorum electi' etc. Desin.: 'post multa annorum tempora in celesti regno gaudeatis quod nobis et sibi concedat qui . . Amen.' Eand. collationem recenset et summarium dedit Denis, Vol. I, col. 2747 sq. Cod. DCCLVII. (nunc cod. 1543), ubi titulo additum est: 'Anno domini M.°CCC.°XLVI.'; sed verba approbationis, quae ibid. ad calcem leguntur, in cod. nostro desunt. Denis l. l. collat. ad sua usque tempora ineditam putat, et, num postea edita sit, ignoro. — Clemens VI., antea Petrus Rogerius dictus et Monachus in Abbatia Casae Dei (Chaise—Dieu) in Avernia Ord. S. Bened., deinde Parisiis magister in Theologia praeclarus et gradatim Prior S. Basilii Nemausensis, Abbas Fiscannensis, Episcopus Attrebatensis, Archiepisc. Seonensis ac a. 1330. Rothomagens., a. 1337. presb. Card. promotus, tandem 7. Mai 1342. in Papam electus, mortuus 6. Dec. 1352. De eius vita vide: Baluzium, Vit. Pap. Avenion. T. I, col. 243 sqq.; Ciaconium, (T. I.) col. 891 sqq.; Ziegelbauer, Hist. rei litt. Ord. S. Bened. P. III, p. 180 sq.; Oudinum, T. III, col. 929 sqq.; Reumont, Gesch. d. St. Rom Bd. II, p. 845 sqq.; Gregorovius, Bd. VI, p. 223 sqq.; de operibus: Ziegelbauer l. l. et P. IV, p. 199, 244 sq., p. 636; Oudinum l. l.; Fabricium, Bibl. med. lat. T. I, p. 395; Baluzium in notis ad vit. Pap. Aven. T. I, col. 909, ubi eius facundia laudatur: collat. nostrae Possevinus, App. sacr. T. I, p. 372 et Oudinus tit.: 'De approbatione Caroli regis' nec non Palacky, Gesch. v. Böhm. Bd. II, 2, p. 269 not. 359 mentionem inieiunt. Clementis VI. diploma, quo Caroli IV., Johannis Bohemiae regis filii, in Roman. regem electio (11. Jul. 1346.) confirmatur, 'Datum Avinion. VIII. id. novembr. anno V.' (i. e. 6. Nov. 1346.) dedit Raynaldus, ad h. a., T. VI, nr. XXXIV. p. 406 sq.

52, f. 228^b—f. 239^b *Johannis Hugnetti de Metis collatio facta in concilio Constant. domin. IV. post epiph. anno 1416, sine titulo.*

Incip.: 'Facta est tranquillitas magna. Verba hec originaliter scribuntur Mat. VIII. c. recitative autem in euangelio dominice presentis. Re^{mi} re^{di}que patres et domini / Murus et antemurale. Domus israel gloriosi. propugnatores nauis ecclesie militantis / Si nostri ortus exordia si nostre peregrinacionis exilium . . si demum humane mortalitatis occasus in hoc maris procellosi diluuio perpendamus' etc. De themate (f. 229^a med.): 'tercia potest esse nauis speculacio secundum sensum allegoricum scil. de naue ecclesie militantis de qua erit consideracio presens' etc et paullo post: 'Quid igitur de ipsa Naue in uisione nuper apparuit . . . vestris reuerenciis depromere duxi In cuius visionis prima parte de quiditate

Nauis et situ eius / de causis / partibus / et armamentis seu ministris principalibus tractabitur / In secunda de patrono / Nauclero / officiariis seu nautis ministris et incolis eius videbitur / In tercia et finali / vnde tempestas orta est in mari et naue hac / qualiter continuata est et quomodo per tranquillitatem salutarem celeriter sedabitur' etc. Auctor quasi in visione constitutus in I. parte navem (ecclesiam) eiusque partes, in II. navis patronum (Jesum), nauclerum (summum pontif.) etc. allegorice explicat, in III. 'de tempestate et tranquillitate subsecuta' agit. De schismate haec (f. 236[a]): 'Sathan . sciens . . quia omnis diuisio tendit ad corrupcionem . . huius pestiferi scismatis per eum suscitata horribili tempestate in capite et in membris nauis huius mutue dileccionis et vnitatis vinculum in crudeles divisiones atque belli perniciem commutauit / Propter quod redactum est ipsius gloriosissime nauis regimen in gemebunde confusionis obprobrium / Vt ipsa duobus naucleris . . visa fuerit ridiculo alligata / vnus ad orientem nauem duci iubebat alius ad occidentem / vnus excommunicabat / in ipsius autem contemptum alius absoluebat' etc. Enumeratis deinde aliis tempestatibus (f. 236[b]): 'Hee namque tempestates . . hee bestie / velut monstra inaudita . . . nauem istam prostrauerunt ecclesiam / que hiis pene operiebatur fluctibus . . . Ihesus autem patronus scil. nauis huius dormiebat' etc, f. 237[a]: 'presertim in hoc sacro Concilio Constancien. congregati propter premissa frequenter fere de vita atque statu desperantes . . patronum ipsum christum ihesum . . suscitarunt' etc, post pauca: 'Nouissime vniversa multitudo discipulorum . . exclamavit voce magna Domine salua nos perimus . . Et quia surgens patronus non imperavit ventis et mari / neque sequebatur tranquillitas . . Et hoc ammiratus sum vehementer / Veritas autem . . inquit / Non mireris . . In primis namque licet . . . francorum rex / iteratis vicibus nauem ipsam laceratam et diuisam in vnitatis gloriam frequentissime reduxerit et nihilominus ab exordio huius detestandissimi scismatis / tam suos sollemnissimos Ambasiatores duces et principes . . quam alios dignitate . . experienciaque probatos fere in singulis partibus huius ecclesie nauis . . pro concupita tranquillitatis dicte nauis gloria consequenda curiose (f. 237[b]) transmiserit / Concitante ymo quadammodo opus hoc . . originaliter dirigente et promouente . . preclarissima matre mea uniuersitate parisien. / licet preterea . . Sigismundus Roman. etc Rex . . . hoc fere desperatissimum opus . . constantissime aggressus est . . . Nihil in uotis gerens ardencius . . quam ut sub indubitato nauclero / nauis ipsa salubriter reformata . . regeretur . . . . Licet postremo ad octo fere lustra viri et sancti patres . . .

clamauerint ad dominum pro desiderantissima tranquillitate obtinenda', paullo post: 'Non tamen ignores inqnit veritas quod cum propter nauigancium peccata inania orta est tempestas antedicta . . propterque ipsorum incorrigibililatem continuata . . . . nec eciam (f. 238ª) post tribulacionum procellas . . prospero velo nauigabit nauis ista eciam post adeptam peroptatam vnionem nisi hanc causantes tempestatem / et per symoniam pompas exactiones . . ac alios abusus nauem ecclesiam in se et suis membris assidue scandalisantes per caritatiuam monicionem ac correctionem uel alias prout expedire decernet sacrum generale concilium / futurus summus antistes iudices competentes per morum reformacionem' etc, f. 238ª med.: 'Verba autem sua ad congregacionem Synodalem dirigens veritas ait / o viri israelite . . O naute . . nauis huius . . O sacrum . . Concilium . . vides quantis heresibus / erroribus . . opprimitur nauis ista . . eciam clamantibus populis contra reuerencias vestras / Quid hic statis tota die ociosi? . . Non igitur . in ipsius reformacione pernecessaria precor negligenter agatis . . . . nec reuerencias vestras ammodo excusat . . absencia nauis huius inuictissimi pugilis antedicti Sigismundi etc . . Ipse namque iam oportune importune hoc Sacrum concilium . . (f. 238ᵇ) incitat monet et exhortatur . ut ipsam nauis reformacionem pernecessariam continuet' etc. Patres ad constantiam contra eos, qui reformationem impedire conantur, admonitos alloquitur (f. 239ª): 'Si insuper in Nauclerum pernecessarium et rectorem ipsius nauis virum nobis elegeritis . . non pomposum / non ambiciosum et alias pontificis condiciones habentem . . non preualebunt aduersus nauem istam . . aduersarie potestates' etc et futurum papam: 'O pater sancte . qui ut presumitur in medio nostrum es . . . qui de proximo constitueris super gentes et regna . . . Numquid illos acerrime corripies . . in quibus a planta usque ad uerticem reuera sanitas non est . . Numquid per vexacionem eis intellectum tribues . qui hanc reformacionis . . gloriam / ac desideratissimam impediunt vnionem' etc. Desin.: 'in splendore luciflue stacionis sydereas merebitur ingredi mansiones / Ad quas nos dirigat patronus ipse nauis huius qui est . . Amen.' Sequitur subscriptio: 'Suprascripta collacio facta est in Concilio Constanciensi per *Johannem Hugnetti de Metis* licen. in legibus nuncium vniuersitatis Auinionensis / Dominica IIIIª post Epyphaniam domini / Anno domini . 1416.' Marginibus argumenta brevia ascripta sunt. De Johanne Hugenetti (de Huguoneti) de Metis nihil Fabricius, Bibl. med. lat. T. IV, p. 85 et Walchius op. cit. (Vol. I.) Fasc. III, praef. p. XXXVIII sqq. narrant, nisi eum Licentiatum in legibus et in conc. Const. nuntium univers. Avenionensis fuisse, nec

ullam collat. commemorant, nisi orat. de B. Dominico in conventu Praedicat. Constantiae habitam, ex qua quaedam affert Hardtius in prolegom. T. V, p. 26 sq. et integram edidit Walchius l. l. p. 207 sqq. tit.: 'Hugenetti . . panegyricus pro maturanda eccles. reformat. in conc. Const. d. IV. Aug. a. 1417. dictus'; praeterea Hefele, Bd. VII, p. 304 not. 1 ex cod. Tübing. excitat eius serm. Constantiae in festo S. Thomae Aquin. (7. Mart.) habitum, quem ad a. 1417. refert (cfr. quae infra nr. 68 dixi): omnes ergo nullam collat. nostrae notitiam nacti. Hardtius in fastis Conc. T. IV, p. 35 ad dom. IV. Epiph., in qua simul festum Purificat. Mariae celebrabatur, non nisi habet haec: 'Processio pro Caesare absente. Nobilis oratio habita de statu Ecclesiastico emendando.' His ex cod. nostro addo, Hugenettum in universit. Parisiensi (cfr. f. 237[b]) studiis vacasse.

53, f. 239[b]—f. 240[a] *Notae duae de insignibus armorum Ducis Bavariae, sine titulis.*

Prior incip.: 'Nota dux pro tempore Bauarie / in quantum Palatinus Reni defert pro insigniis Armorum / figuram Leonis aurei in campo nigro' etc, altera, quae a fine mutila esse videtur, incip.: 'Idem princeps in quantum dux bauarie defert in armis suis multas figuras angulares' etc.

Fol. 240[b]—241[b] scriptura vacant.

54, f. 242[a]— f. 248[a] (festinanti calamo) *Sermo habitus in concil. Constant. domin. XXI. post trinit., sine titulo.*

Incip.: 'Confortamini in domino . VI.° ad Ephe . c. Et in exordio epistole hodierne patres r. egregiique doctores et domini / Confortantis egens auxilio interiorem vestrum hominem aggredior supplicando / O inquam homo trinitatis ymago secundum cuius partem supremam scil. voluntatem / nec fatum nec fortuna . . etsi possent decipere . . nequaquam tamen possunt impellere pro te trahendo' etc. In exordio med. legitur: 'supplicantes ut Agnus sponsus virginum / sponsam suam dignetur inspicere . . Ecclesiam sibi de honesto prouidendo vicario spirituali / postquam facta ymo fracta fuerat ciuitas magna in tres partes Apoc. XVI° Eciam ut Rex ille . . Regi Romanorum suo temporali vicario tribuat vices gratas' etc et circa exordii fin.: 'De incarceratis in purgatorio non simus immemores et sic more ecclesie Anglicane. effundamus . . oracionem' etc. De argumento (f. 242[b]) med.): 'Confortandi sunt primo circa fidem milites defendentes / 2° in ecclesiasticis officiis operantes / 3° confortandi in domino debiles et egrotantes' etc. Agitur in I. parte de idolatris mysticis (clericis avaris) et tyrannis domesticis (pastoribus malis), 'de hereticis et ypocritis'; clerici monentur (f. 245[a]): 'sufficiat

verbum Jeremie (?) . . Oportet nos inquit hoc esse quod esse videmur / Singula quidem clericatus insignia virtutes clamant / Clamat corona paupertatem / vestis animi honestatem . . clamat professio religionem . . Et ideo ut non nisi (sic) virtutibus polleamus / mentitur caput / mentitur habitus . . . mentitur professio . . ac per hoc non sumus clerici nisi ficti' etc et f. 245[b] med.: 'Cogitas fortassis quod sufficit condere iura / propalare edicta . . fulminare sentencias / scribere codices / transmittere bullas? Non ita fortassis. quia estimo populus expectabit facta ultimate / non verba / conuersaciones / non codices recolent' etc. In II. parte haec (f. 246[a]): 'O igitur in petri nauicula nauigantes specialiter . . Cardinales Petri piscantis nostis officium / attendatis consorcium / Non secum fuit symon magus / Judas et Giczi . . . Non tamen dixi in curia fore piscandum / ubi forte pro piscibus eructabit fluuius multitudinem ranarum / Et ne reclament nimis alte taceo ad presens de his ramis' etc, paucisque interiectis: 'Sed proch dolor vidi ierusalem (f. 246[b]) dispersum quasi gregem non habentem pastorem / Nam supremus pastor . . Aufert a pastoribus canes / aufert et oues / Canes scil. per ecclesiarum parrochialium nephandissimas vniones / oues per dispensaciones ymo dissipaciones exempciones / indulgencias et priuilegia quin verius prauilegia' etc; in III. parte, in qua ecclesia cum synagoga comparatur, (f. 247[b]): 'Tempus sequitur detrimenti / Egrotat synagoga egrotat Ecclesia . . . sequitur Europa vix et non tota christum / Hic et ibi fit venale sacerdocium ibi tres de pontificio contendentes iason menelaus onias / hic Johannes Benedictus Gregorius / vtinam dicat ymo perficiat sacrum Concilium / succidens pastores mense vno / Zach. 11.° vtinam mense isto' etc. Desin.: 'Nos igitur confortari dignetur Rex ille pacificus qui confortancia nobis emit precio sanguinis sui cordis Amen.' Postremo ab ipso scriptore adiecta est nota: 'Sermo precedens prorsus falsus est nec corrigere potui quia exemplar omnino mendosum et falsum erat.' Textus sane multa calami menda nec non passim parvas lacunas et sensum minus planum exhibet. Laudantur auctores: Augustinus, Isidorus, Bernhardus, Hieronymus, Chrysostomus, Gregorius, 'Auic'(enna), Alanus, 'Salustius', alii. Sermo, ut thema docet, domin. XXI. post trinit. et quidem ante depositionem Papae Joh. XXIII. (29. Mai. 1415.) habitus est (cfr. f. 247[b]), ergo ad a. 1414. referendus; sed a nullo commemoratur. Auctorem, qui fortasse alicuius Ordinis fuit, Anglicanum fuisse, ex exordii fine conicio. — Fol. 248[a] lin. 10 exceptis vacat scriptione.

55, f. 248[b]—f. 254[b] *'Sermo de Corpore christi.' habitus in concil. Constantiensi.*

Incip.: 'In diebus famis saturabuntur / Scribit hec verba famelicus ille vir desideriorum / olim mensa celesti pastus abunde / et torrente divine voluptatis copiose potatus / Regius et eximius prophetarum david li. soliloquiorum eius psa. 35°' etc. Agitur de spirituali et multo plenius de sacramentali eucharistiae sumptione ac de fructibus 'salutaris percepcionis illius', quorum XII numerantur. F. 252^{a} haec: 'Quia igitur in conspectu Sacri Concilii generalis / astas et loqueris / de his rebus disseras oportet pro quibus principaliter Sacrum hoc Concilium Constanciense quottatum est. atque congregatum / vtpote de materia vnionis ecclesie / de racionabilitate vtilitate et necessitate cessionis papatus protinus facilius securius et quietius presenti scismate sedando / de iusta deiectione seu deposicione Balthasaris nuper Johannis XXIII / et ceteris qui vnionem et pacem vniversalis Ecclesie propius videntur concernere / Aut si magis placeret de reformacione ecclesie tractare vehementer vrgebat zelus iste ecclesiasticorum nostri temporis deprauatos et impudentissimos mores arguere .... Addebat postremo mee professioni theologice consonum esse ut saltem de materia fidei ... residuum oracionis contexerem' etc, f. 252^{b} init.: 'subiunxi preterea . quod verbum correctionis siue reformacionis morum non bene sedet in ore iuuenis indoctioris / qui nondum satis formatus aut compositus est in moribus / uel probatus in vita / qualem me esse humiliter profiteor .. Sed et si prelatos et alios ecclesiasticos viros pro suis in melius commutandis moribus exhortari vellemus .. satis habunde .. sufficere videretur hesterna / summi pontificis pro suis criminibus a papatu deiectio .... Si supremi inter mortales viri / defectus cum tanta seueritate iudicii in conspectu tocius ecclesie correcti sunt . quali obsecro pena continget inferiorum delicta mulctari?' etc. Desin.: 'sicut christus promiserat olim super mensam suam in regno suo perhennis et beate felicitatis Cuius ipse nos participes efficiat qui .. Amen.' Passim lect. variantes in ipso textu collocatae et marginibus argumenta breviss. ascripta sunt. Sermo habitus est, ut ex loco allato patet, postridie, quam Pap. Joh. XXIII. depositus est, ergo 30. Mai. 1415., in quem diem teste Hardtio (in fastis Conc. T. IV, p. 29) festum Corp. Christi incidit; sed scriptores laudd. omnes prorsus silent de hoc serm. Auctorem, qui ipse se iuvenem dicit, ignoro.

56, f. 255^{a}—f. 258^{a} *Sermones 4: 'In Accepcione possessionis episcopatus / Episcopus ad subditos', 'Ad visitandum Episcopum pro Clero', 'In ingressu possessionis Episcopatus', 'Quando Episcopus in possessionem episcopatus nouiter accedit.'* (Formulae.)

Primus in illud: 'Gaudium meum in vobis Joh. XV°' incip.: 'Deuotissimus ac facundissimi eloquii inclitus doctor beatus Gregorius super Ezech. Eternum omnipotentemque deum cunctorum encium / citra se / auctorem ac directorem fore declarans' etc. Ultimus incip. (f. 257ᵇ): 'Quod pater dedit mihi non perdam. Joh. VI / Doctor inclitus atque facundissimus. b. Gregorius super Ezech. nos admonet ut omnia nostra referamus in deum' etc. Serm. I. et ultim. ad eund. auctorem spectare videntur.

57, f. 258ᵇ — f. 259ᵃ '1406. *Coram domino. Petro de Candia Card. et legato apostolico.*'

Est oratio salutatoria ab anonymo habita nomine urbis cuiusdam 'atque inprimis nomine et vice veneciarum dominii', cum Card. urbem ingrederetur. Incip.: 'De rebus maximis Reme pater / nemini sepe videmus contingere ut assistente multitudine loqui absque timore possit' etc. Desin.: 'Denique ipsos dominos meos nosque tuos clerum ac populum n. tua summa humanitate suscipe commendatos. Amen.' — Petrus Philargi, ab aliis Petrus Philareti, de Candia vulgo nuncupatus, Ord. Min., clarus Philosophiae et Theolog. magister, deinde primum Vincentinus, postea Novariensis Episc., a. 1402. Archiepisc. Mediolan. et a Pap. Innocent. VII. Presb. Card. et Longobardiae legatus, tandem in concil. Pisano 26. Jun. 1409. in Papam electus et Alexander V. nominatus, obiit 3. Mai. 1410. De eius vita cfr. Ciaconium, T. II, col. 1077 sqq. et Hefele, Bd. VI, p. 893, VII, p. 4, qui tamen nihil habent de hac orat.

58. f. 259ᵃ — f. 261ᵇ '*Oracio ad papam.*'

Agitur de potestate papae summe extollenda. Incip.: 'Scio quoniam omnia potes / Job XL° / Scio ego sciunt idem aut scire debent omnes homines . . quoniam vnus es qui potes omnia / nec puri hominis vices geris in terris / sed veri dei' etc. Fol. 259ᵃ fin.: 'dominus . . omnem potestatem habuit et hanc in petrum transfudit et successores et ita . . confusa est in sanctitatem (f. 259ᵇ) tuam eamque solam / potestas omnis in celo et in terra / Quod ad conuincendos contumaces et ad veritatem propalandam / alibi racionibus ostendere nisus sum scriptisque mandaui' etc et f. 261ᵃ: 'Si hec vera scimus plane fatebimur summum pontificem vnicum in terris principem esse / eumque colamus dei vice / tamquam verum et vnicum dei vicarium Nec . . assentatoribus illis aurem accomodemus / qui tractatibus moliti sunt ut ostenderent. non a papa sed a deo imperium pendere nullo medio . . . Horum autem racionibus alibi satisfacere curauimus' etc. Desin.: 'quas dirigat ad tuam nostramque salutem is qui tibi eas contulit

deus omnipotens qui . . Amen.' Citantur: Seneca, Cicero, Virgilius, 'nostri eui diuinus orator et vates franciscus petrarca' (f. 261[a]).

59, f. 261[b]—f. 263[a] *Oratio nomine cleri ad legatum apostolicum habita, sine titulo.*

Incip.: 'A domino legatus ad gentes missus est Jere. 49. Re[me] pater . . tum celsitudine d. v. tum ex reuerencia et honore condigno debitis eidem d. racione collacionis virtutum' etc. Desin.: 'ut sicut curati adhereamus domino hic per graciam . . Amen.' — Fol. 263[a] pars inferior nec non fol. 263[b] —266[b] integra carent scriptura.

60, f. 267[a]—f. 272[a] *Sermo de adventu domini in illud: 'Vias tuas domine demonstra mihi', habitus, ut videtur, in concil. Basileensi; sine titulo.*

Incip.: 'Poteram ego ipse (viri prestantissimi ac omni dignitate preclari) aliorum mores sequens (?) / excusaciones premittere / ni temporis breuitas / ac diei huius prolixa solemnitas alia loqui propulsarent' etc. De argumento (f. 269[a] med.): 'fateor . . quadruplicem christi aduentum fuisse in carnem in mentem in gloriam et iudicium / quorum duos sub compendio aperire intendo. quibus hac vice saciati / aliis post me in hoc aduentu predicaturis ampliorem dicendi materiam relinquam / Duos igitur aduentus priores . . prosequemur quos sub duabus viis . . pandere proposui Ex quibus vna adventus huius causam aperiet / altera uero eiusdem fructum' etc. In II. parte haec (f. 271[a] med.): 'Hec est illa veritas que vos patres incliti congregauit . . ut confirmetis illud per errorum extirpacionem et generalem reformacionem. ymo et corroboretis per vnionis et pacis tocius populi acquisicionem' etc, post pauca: 'Preterea possem dictis et exemplis . . vos exhortari / hanc reformacionem incipere / inceptam continuare / (f. 271[b]) continuatam debito fine terminare / Adest vobis potestas / fortis sit animus / tantummodo incepto opus est / cetera res expediet . . An nescitis viri peroptimi morbum totum corpus inuadere si languor in capite curatus non fuerit? Assunt in prompto vacancie / annate / cause infinite / ymo et pluralitas beneficiorum' etc et nonnullis de eadem re interiectis: 'Mundari ergo oportet / et sic alios mundare / sapientem prius fieri / et sic alios facere . . . Ad vltimum . . vnionem et veram pacem inter principes querere hac in sacra Synodo promisistis . . . Ad vos conuertens oculos o viri prudentissimi / quos patria a Galliis aliena generauit / Quem preter hoc piissimum francorum regnum . . . consolatorem inueniet? Cur creatus sum videre mala tante sublimis creature? Sane nunc cladibus pestilenciis infecta deperit / nunc bellis horridis attrita cor-

ruit / nunc per hanc divisionem omnis virtus . . arescit Sunt qui omnia vastant trahunt rapiunt / Quot matrone quot virgines dei . . his beluis fuere ludibrio? (f. 272^{a}) Quot monasteria capta? . . capti episcopi / interfecti presbiteri . . subuerse ecclesie et ad altaria christi stabulati equi / martirum effosse reliquie / ubique luctus vbique gemitus et plurima mortis ymago / obsessa castra / et urbes relicte . . Quid plura? . . . Hoc tamen auditu notifico Boemos dixisse. hec divisio francorum quoadusque durabit dubitare neminem mala res / et adhuc spes multo asperior ut quos eadem domus namque produxit hos intestinum bellum pluribus ab annis hucusque divisos nutriuit' / (locus omnino corruptus) 'Neque enim his per amplius insistere proposui sed vestris coram dignissimis auribus nostras breuiter deflere miserias et ut placeat his cladibus opem ferre . . . . Deinde vos principes populorum qui hic congregati estis / cum principe summo spiritu sancto ammonendi estis . . ferre presidium rebus lapsis . . nominatim circa tot huius ecclesie sancte obstacula . . propter tria . . quorum vnum est heresum extirpacio / Capitis ac membrorum vniversalis ecclesie / ad effectum reformacio / 3^{m} vnitatis ac pacis principum grata et pia prosecucio At vero in istis versatur principalis reformacio' etc. Desin.: 'vbi beati sempiterno euo fruentur / in presenti per graciam . . Amen.' Laudantur: S. Thomas (Aquinas), Augustinus, Tullius, Boethius, Albumasar, Ovidius, Virgilius, 'mercurius termegistus', 'Sixtus pythagoricus', Seneca, Quintilianus (f. 269^{b}), Cassiodorus, Bernhardus, 'Ariopagita Dyonisius' (f. 270^{b}), Ambrosius, 'Crisostomus', 'Gregorius nazanzenus' (f. 271^{b}), alii. De auctore, qui, ut non dubito, Gallus fuit, nihil liquet.

61, f. 272^{b}—f. 279^{a} *Sermo 'In Septuagesima.'*

Est *Nicolini de Cremona,* Ord. S. August., ut loci infra allati docent. Incip.: 'Re^{mi} reuerendique patres et domini / nisi cognoscerem . v. r. et dominaciones ea prudencia humanitate et clemencia esse preditos / ut meam magnam insufficienciam . . excusatam habere vellent / nullo modo iam ausus fuissem coram vestris apparere conspectibus' etc, lin. 6 sqq.: 'Vt autem que dicere intendo melius et clarius exprimere queam / cum gloriosa virgine katharina adiuuante S^{mo} patre Augustino. in cuius ordine ab adolescencia professus ex isto volo divinum auxilium implorare' etc. In fine exordii auctor 'christum cum matre eius maria' salutat 'breuibus metris' Leoninis, quorum primum est: 'Vera caro factum salue de uirgine verbum' / De themate (f. 273^{b}): 'Hec . . sentencia' (scil.: 'in qua hora comederis morte morieris') '. . execucioni mandatur / cum adiungitur. In sudore uultus tui uesceris panem tuum . . quia

pulvis es et in puluerem reuerteris / Ex quibus verbis divinis . . que . . in hodierne dominice officio nobis ecclesia reducit ad memoriam / in quibus presentem fundare disposui sermonem iuxta tres eius particulas . . hec tria liquido possumus colligere / Primo quam vilis et abiecta sit nostri corporis composicio quia puluis. 2° quam (?) nostre vite status in multis et magnis sit periculis constitutus / quia pulsi paradiso in huius mundi captiuitatem et exilium / 3° quam prefatus status sit breuis fragilis transitorius / et tandem per mortem desiturus / quia puluis es et in puluerem reuerteris' etc. In II. parte permultis calamitatibus enumeratis haec (f. 276ª): 'Nec his obstat amicicia . . non ciuilitas / non delectabile vinculum humane societatis . . non obstant . . vincula consanguinitatis et affinitatis / quin ymo . . quecunque supra nominata scelera / plerumque . . eueniunt inter personas sanguine propinquissimas / et si aliqua etate talia vera fuerunt / nostra etate verissima sunt / Sic enim modernis temporibus testatur francia / Anglia / hyspania / Aragonia / Cathelania / bauaria austria boemia. franconia sueuia / italia et tandem bellis longissimis desolata et pene destructa lombardia' etc. Circa finem: 'Hec dixerim patres et d. excellentissimi Ego *frater Nicolinus de Cremona* huius sacri concilii minimus pro generali correctione et reformacione morum / eorum precipue qui sunt in hac sacrosancta Synodo congregati' etc. Desin.: 'iusti autem in vitam eternam / Quam uobis et mihi . . prestare dignetur ihesus christus . . Amen.' Deinde leguntur haec vocabula: 'Festinemus ergo fratres ad locum tuciorem / ad pastum suauiorem / ad agrum fertiliorem / ubi habitemus sine metu / abundemus sine defectu / epulemur sine fastidio', quae ad serm. praeced. non pertinere videntur. (Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Auctor noster indubie unus idemque est ac ille, cuius mentionem fecit Ossinger, Biblioth. Augustin. p. 274 his vocibus: 'de Cremona Nicolaus, sive Nicolaus (leg. 'Nicolinus'), natione Italus, Alumnus Congregat. Lombard., Filius Coenob. Cremonensis, vixit Saec. 15. S. Theolog. Doctor, praeter Theolog. scientiam . . concionandi munere praeclare functus est. Erat a. 1430. Provincialis Lombardiae. A. 1434. vero interfuit Concilio Basileensi. Congessit: Sermones, qui custodiuntur in nostra Biblioth. Cremonae.' Sermonem ergo nostrum ad concil. Basileense refero, ad quod concil. sermonis tenor bene quadrat.

62, f. 279ª—f. 280ᵇ *Carmen de resurrectione Domini, distichis L constans; sine titulo.*

Incip.: 'Salue festa dies / toto venerabilis euo
Qua deus infernum vicit / et astra tenet /

Tempora florigero rutilant distincta sereno:
Et maiore poli lumine porta patet.' etc.
Desin.: 'Quos prius eua nocens infecerat hos modo reddit
Ecclesie pastos vbere lacte sinu.'

(Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Auctor a nonnullis Firmianus Lactantius, sed hodiedum a plerisque creditur Venantius Honorius Fortunatus, cuius nomen passim codd. ms. exhibent. Cfr. Bähr, Gesch. d. Röm. Lit., 2. Aufl. Bd. IV. (Supplem. I: Die christl. Dicht. u. Geschichtsschr. Roms. Carlsruhe, 1872.) p. 35 sq.; Leyser, Hist. poet. med. aevi p. 156; Ebert, Gesch. d. christl.-lat. Lit. (Leipz. 1874.) p. 504. Editum est inter Venant. Fortunati carmina Lib. III. nr. IX. in Bibl. max. Lugdun. T. X, p. 541 sq., ubi inscribitur: 'Ad Felicem Episc., de paschate resurrectionis Domini': cod. distichon I. est edit. dist. 20; in codice desunt edit. dist. 51—55 postrema, residua concordant, sed lect. variantes multae. Id. carmen extat in cod. Cremif. 134 f. 295^a sq., in quo inscribitur: 'Carmen prudentii de resurr. dom.', nec non anonymum in cod. 233 f. 21^b sq.; uterque cod. idem init. et prior eund. quoque finem exhibet ac cod. 4. Idem init. et finis legitur in cod. Vindob. 960 nr. 3 (Tabb. codd. Vol. I, p. 164), idem init. in cod. Florian. 117 f. 34^a (Czerny, p. 55) et identidem in codd. Sangall. (St. Gall. Hdschr.-Cat. p. 257 in indice). De Venantio Fortunato, poeta saec. VI. claro, cfr. cod. Cremif. 34 nr. 24.

63. f. 281^a—f. 291^a *Sermo habitus in concil. Constantiensi dominica passionis, sine titulo.*

Incip.: 'Accipiant qui vocati sunt / Preclarissimi patres et Reuerendissimi domini / pro exili processu et serie subsequencium omissa in presenciarum consideracione subtili de diuine vocacionis proprietate tripharia quoad cause efficientis' etc, lin. 8 sqq.: 'iuxta cause finalis exigenciam . . Triformem huiusmodi uocacionis terminum . . materias dirigo dicendorum Primus inquam terminus concernens promocionem spiritualium in spirituali est honor seu prefectio ierarchice prelacie / secundus concernens hanc sanctissimam concionem in Synodo generali est sanctificacio ve perfectio ecclesiastice ierarchie / Et certe tercius terminus electorum beacionem tangens in vniversali est cena siue refectio olimpice melodie' etc. In I. parte haec (f. 281^b): 'quid eligam ignoro . promisisse mihi recolo in die celebri Epiphanie contra nepharium scelus abhominabilis Symonie impingere / singulariter dominica aliqua ante pasca' etc, in II. parte (f. 290^a): 'Jamque veniret in medium exclamacio contra illam dyabolicam abusionem / contra quam inuexeram in festo epyphanie in Alamanie par-

tibus fetescentem non dico de electis et confirmatis / sed de despectis et deprauatis falsissime bona Episcopatuum predantibus nec curantibus consecrari / ymmo quod nephandissimum est non volentibus ordinari tyrannis similibus viventibus quam clericis / contra quam enormitatem ecclesie et infamiam prouideat hec sancta Synodus sub penis grauissimis et censuris' etc. Desin.: 'o deus omnis gracie qui vocasti nos in eternam ipsam gloriam 1e pe.(tri) V.° Amen.' Auctor est *Vitalis Valentinus*, Episcopus Tholonensis sive Tholosensis, ut testatur Hardtius, qui Conc. Const. T. IV, P. X, p. 1360—1362 (recte 1390—1392) edidit orationis particulam (falso tamen ad a. 1416.) et alteram part. in prolegom. T. V, p. 26, ubi recte ad a. 1417. et dominic. Judica (passionis), quae in 28. Mart. incidit, refertur, quae particulae in cod. nostro f. 286b lin. 1 —f. 288b lin. 15 et f. 283a lin. 11—19 leguntur; non desunt tamen lect. variantes, quarum nonnullae illis editionis praeferendae sunt. Hardtius ipse in fast. Conc. T. IV, p. 42 ad Domin. Judica a. 1417. auctoris nomine neglecto habet haec: 'Momentosa et ponderosa oratio habita de status Ecclesiast. emendatione et Benedicto Papa de sede praecipitando.' Integer sermo teste Walchio op. cit. (Vol. I.) Fasc. II, praef. p. XXVIII, not. lucem vidit apud Hardtium, Hist. litterar. reformat. T. I, part. 3, p. 17 sqq., quae vero ad manum non est. Sermonem quoque commemorat Fabricius, Bibl. med. lat. T. VI, p. 302, sed particulas ab Hardtio datas falso ad duos serm. diversos refert. De Vitali Valentino eiusque orationibus in conc. Const. habitis cfr. infra nr. 69. His addo, me in orat. habita in festo epiph. 1415. (vide nr. 69) nec promissionem 'contra scelus Symonie impingere' nec invectionem 'contra abusionem in Alamanie partibus fetescentem', quarum in praesenti serm. mentio fit (cfr. f. 281b, 290a), repperisse.

64, f. 291b *Exordium sermonis ad synodum, ut videtur, habiti; sine titulo.*

Incip.: 'Ad uos o viri celeberrimi patresque Reuerenmi habiturus sermonem intelligo rectissime gracie preuenientis necessarium (?) donum' etc. Non nisi lin. 13 occupat et desin.: 'verbum illud sibi semper gratissimum Aue maria.' Reliqua f. 291b pars et f. 292 integrum scriptura vacant.

65, f. 293a—f. 300b *'Jo. Gerson in die penthecostes.'*

Incip.: 'Spiritus domini replebit orbem terrarum / Sap. 1.° Hoc preclarum sapientis eulogium / hoc inspiratum et prophetatum divinitus oraculum decantat in exultacione cordis . . sancta mater Ecclesia' etc. Desin.: 'ut celestibus desideriis accensi . fontem vite sitiamus / et ad ipsum veniamus prestante eo qui est deus . . Amen / Quoniam dies penthecostes dies

est iubileus / gracie remissionis et indulgencie / racionabiliter indulgencias nunciari solitas denuncio.' Sequitur haec subscriptio: 'Explicit sermo factus in concilio generali Constanciensi per .d. Cancellarium parisiensem Magistrum *Jo. gerson* in die sancto penthecostes VII Julii Anno domini etc 1416. Apostolica Sede vacante.' Legitur hic sermo inter Gersonii opera, edit. Dupin (Antwerp. 1706.) T. III, col. 1234—1247, ubi eand. habes subscriptionem vocibus 'Apostol. Sede vacante' exceptis, sed quoad mensem manifestus est error; nam, ut Hardtius in fast. T. IV, p. 38 docet, a. 1416. festum Pentec. in 7. Jun. incidit: textus codicis, si lect. variantes minoris momenti excipias, concordat. Sed praeterire nolo, ap. Walchium, (Vol. I.) Fasc. III, p. 191 sqq. editum esse 'Auctoris anonymi sermonem de meliori clero in conc. Const. d. VII. Jun. a. 1416. dictum' a praesente diversum. Hardtius l. l. ad hunc diem habet haec: 'Oratio solemnis habita De notis boni cleri', quod argumentum bene cum serm. a Walchio edito, non vero cum nostro convenit. — Johannes Charlerius (Charlier), natus a. 1363. in viculo Rhemensis dioec., cui nomen Gerson, unde vulgo Joh. de Gerson sive Gersonius dictus, per varios academiae Paris. gradus ascendendo tandem ab a. 1393. (vel 1395.) eiusdem academ. cancellarius celeberrimus, concilio Constant. magna cum auctoritate interfuit, mortuus in exilio a. 1429. Lugduni. De eius vita et operibus vide: Hardtium, T. I, P. IV, p. 26 sqq.; 'Gersoniana' Lib. II. et III. (Gerson. opp., ed. l. T. I, p. XXXIV, XLI sqq.); Oudinum, T. III, col. 2263 sqq. (ubi 'Dissertatio singul. de vita et scriptis' etc.); Fabricium, T. III, p. 49 sqq.; Cave, Vol. II. App. p. 104 sqq.; Possevinum, T. I, p. 881 sqq.; Trithemium, De scriptt. eccl. f. 134ᵇ sqq. Alii eius serm. in conc. Const. habiti extant in codd. Vindob. (cfr. Tabb. codd. Vol. III, p. 497, IV, p. 364 in indice), sermo Const. 8. Sept. 1416. habitus in cod. Cremif. 158 nr. 7.

66, f. 301ᵃ—f. 308ᵃ (festinanti calamo) *Sermo habitus in concil. Constantiensi domin. I. adventus, sine titulo.*

Incip.: 'Hora est iam nos de sompno surgere / Ro. 13. Et recitative in Epistola presentis dominice nuper lecta / Reᵐⁱ. reverendique patres / uosque ceteri domini mei prestantissimi Vas eleccionis paulus Apostolus cuius intelligencia sic eleuata dinoscitur' etc. De argumento (f. 301ᵇ): 'presens modicus sermo . tres continet particulas / Prima dicet aliquid de temporis oportunitate ibi Hora est iam 2ᵃ . . de corporis infirmitate ibi Nos de sompno 3ᵃ de corporis sanacione uel sanitate ibi Surgere' etc. In I. parte haec (f. 303ᵃ med.): 'Oportunitas igitur huius temporis ad fructuose laborandum . . clare con-

cluditur eo videlicet quod contendentes adhesionibus derelictis omnium regnorum sancte christianitatis ecclesie huius Sacri Concilii reuerenter auctoritatem et iudicium amplectuntur / spem habentes in domino firmam . . de pastore vnico et indubitato respectu totius Ecclesie de breui prouideri' etc, in III. parte (f. 307ª): 'probabiliter videtur hoc scisma grauius esse quam precedens / quoniam fundatur recte in puncto fidei / Dicente vno quod de iure divino sic spectat summo pontifici / alio dicente contrarium / Precedens autem scisma consistit in iure personali contendencium iterum vno dicente / Gregorius est papa / alio vero non. ymo Johannes / que non sunt asserciones fidei' etc. Desin.: 'possit dici illud psalmi 3ⁱⁱ Ego dormiui . . quia dominus suscepit me quos omnes hic in presenti suscipere dignetur . . Amen.' Passim textus parvas lacunas exhibet et marginibus correcturae ascriptae sunt. Eund. sermonem recenset et excerptum dedit Denis, Vol. I, col. 3320 sq. Cod. DCCCCLXIX. (nunc cod. 4292 nr. 26), ubi ad calcem auctor dicitur Magister *Ursinus*, de quo Denis habet haec: 'Non invenio inter Constantienses Ursinum, nisi Card. Albanens. Jordanum Ursinum s. de Ursinis; haereo tamen, an illi Sermo hic, seu Dissertat. de Potestate Concilii supra Papam tribui possit, quamvis doctum et doctorum amantem fuisse ap. Ciaconium in vita T. II. col. 719. legam.' In Ciaconii edit. (Romae, 1630.), quae mihi adiacet, T. II, col. 1038 sq. non lego, eum doctum et doct. amantem fuisse; ceteroquin sermonis tenor ceteris eius rebus gestis omnino repugnat. Fortasse auctor unus idemque est ac 'Ursinus Taillevende', qui inter Magistros Nat. Gallicanae in conc. Constant. existentes legitur in Gersonii opp., edit. cit. T. V, P. III, col. 1009, quem vero inter Constantienses a. 1414. et 1415. ap. Hardtium, T. V, P. II, col. 11 sqq. non invenio, nec alibi. Sermo habitus est ante Martini V. electionem (11. Nov. 1417.) et, ut loci allati haud obscure indicant, post Joh. XXIII. depositionem (29. Mai. 1415.) et Greg. XII. resignationem (4. Jul. 1415.); quia vero controversia de potestate papae et concilii praecipue a. 1416. agebatur (cfr. Hefele, Bd. VII, p. 291), sermonem ad hunc annum referendum esse puto. Praeter Denis l. l. nemo, quod sciam, sermonis mentionem inicit.

67, f. 308ᵇ — f. 316ᵇ *'Domini Philippi de Arragonia theologie Doctoris / oracio ad Sacrosanctum concilium constanciense.'*

Incip.: 'Stabunt iusti in magna constancia / Verba sunt audientis sapiencie 5.° c. Vobis accomoda / patres syderei / qui regnum decoris de manu domini accepturi virtutis solide premio estis' etc. Nonnullis interiectis haec (f. 309ª): 'Me ergo vestrarum parcium / quid dico parcium? totum profecto

estis. iam iam suscipite / qui ante hoc tempus cum ceteris preclaris . . collegis aduentassem / nisi regibus iussibus (sic) obtemperantem me / castella pacem vnitatemque accersientem querentem et inuocantem paulisper tenuisset colonum / ibi quippe quodcunque a rege meo accepi mandatum / opere patrare curaui / boni vir nuncii / pacem aduocans / Regem reginamque castelle . . obtestatus sum / ut vocatorias a vobis manantes regnicolis mandarent legacionem extemplo ad uos dirigerent / et pape Benedicto sic ab eis vocato eo quod cedere statui suo pro ecclesie pace proch dolor recusaret / obedienciam iuxta pacta atque iurata subtraherent . . . pacem loquebar / loquorque adhuc profecto tanti viri cuius me tedet pigetque hac parte memorari / Ceterum veritas . . . omnibus est necessitudinibus preferenda / Quocirca ego clamitans clamaui propter syon tacere nolui / peritura queque pro pace contempsi . . ea re mortales multos quibus fueram carus / aduersos habui . . . En iam quasi inextricabili euolutus laberinto . . . pacem pro inuictissimo Aragonum et Siculorum rege efflagito / legacionem enim mittens . . rogat ea que pacis sunt' etc. Patres deinde Constantienses sat prolixe ad constantiam in schismate tollendo identidem adhortatur et haud pauca in laudem Ferdinandi, Aragoniae et Sicil. regis defuncti, eiusque viduae et filii Alphonsi inseruit. Fol. 314[a] haec: 'O igitur viri fortissimi . . vigilate / et versatili scisma diuellite mucrone . . O quam maturato ad pacem magis magisque in dies properabat et aspirabat affectu / Aragonum et Siculorum paulo ante Regnator inclitus ferdinandus / nostrique Alfonsi regis . . parens / atque precessor . . . Cesar ipse serenissimus Sigismundus / oratoresque vestri bisseni . . ad illum destinati . . testes assistunt / Quippe maluit paulo post moriturus languido corpore viribusque exhaustis lectulo recubans paci ecclesie procurande semetipsum libare / quam si ociis . . paulisper deflexa atque soluta mente mortem euaderet' etc et f. 315[a] fin.: 'Audite celi que loquor . . Femina vidua . . (f. 315[b]) ferdinandi Regis relicta / cum Alfonso Rege communi filio / bisdenis vix annis prouecto / petri nauiculam . . virili assumpta mente sedens ad gubernaculum pacis conduxit ad litus' etc. Circa finem (f. 316[a]): 'Tu autem romanorum Rex Auguste . . qui Titum / Focam / Eraclium . . exhibito ad pacem Syon labore superasti (f. 316[b]) viue cepti memor operis . . ut tuis conatibus viam dante et robur aspirante ihesu . . nubila scismatis propellatur atque eliminetur caligo' etc. Desin.: 'Ergo agite et leti cuncti celebremus honorem iam suos oratores Castella in viam pacis dirigit. Adest Aragonia pacem orantibus regibus beata / Adest portugalia / adest nauarra . . aspirate presentes / festinate absentes ad

vnum toto orbe choruscantem animarum pontificem / et Gregorii vndecimi indubium successorem omnes intendite / vt . . humilis imperet caritas qua duce vita peracta coram tribunali supremo stent iusti in magna constancia Amen.' Sequitur subscriptio: '*Philippi de Medalia* oratoris regis Aragonum arcium et sacre theologie magistrum (sic) Anno domini etc 1417.°' Marginibus passim argumenta breviss. ascripta sunt. Legati Alphonsi, qui patri suo Ferdinando 2. April. 1416. defuncto in Aragoniae regno successerat, iam in sess. gen. XXII. (15. Oct. 1416.) concilio solemniter uniti sunt (cfr. Hardtium, T. IV, P. IX, col. 910 sqq. et Hefele, Bd. VII, p. 294 sqq.), praesens vero oratio habita, ut ex fine conicio, coram Imp. Sigismundo, 27. Jan. 1417. Constantiam reverso, pertinere videtur ad unionem legatorum ab Johanne, Rege Castellae, missorum in sess. gen. XXXV. (18. Jun. 1417.) praesente Caesare factam, de qua cfr. Hardtium, T. IV, P. X, p. 1336 sqq. et Hefele, p. 310 sqq., qui tamen nihil habent de hac orat. De auctore rei litt. scriptores prorsus silent; ex nostris serm. (nr. 67 et 68) liquet, eum natione Hispanum fuisse et in universit. Parisiensi (cfr. f. 317ª, 320ᵇ, 324ᵃᵇ) studiis vacasse.

68, f. 317ª—f. 325ᵇ '*Philippi de Medalia. sermo de Sancto Thoma de Aquino.' habitus in concil. Constantiensi.*

Incip.: 'Profunda fluuiorum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Verba sunt profundissimorum et abditissimorum sapiencie increate cuncta cernentis misteriorum / eleuatissimi contemplatoris iob . . tibi latinorum omnium tue etatis acutissimo et sine ulla dubitacione doctissimo frater thoma de Aquino me iudice conferenda' etc. Circa f. 317ª finem: 'Venite sancte Sinodi heroes . . et iubilate pacis signiferi / thomam ethereum raptum ad celicos . . O parisinum veni gignasium (sic) / veni italia voca virgilium / veni Alfonse virtus Aragonum' etc, et f. 318ª: 'Te (i. e. Virgine Maria) namque aperiente iter ad fratris thome de aquino . . pro meritis recensendas laudes instituere sermonem animus est' etc. Fol. 322ᵇ fin.: 'Et ut figuris obtecta claram obuoluam in lucem te papam nostrum dissimilem Celestino. Benedictum / quo ad me 13ᵐ ionam nomine / cui vota iustorum obsecundante deo dentur. et o vtinam detur / si quis in ipso viuit sponse amor vt fleat petrus amare foras egressus / et verbi domini recordatus / qui papatui et vite cedere pro oue centesima non negauit / dicatque pupim gubernantibus nautis / Spargite me in fluctus . . Sicut scriptum est ione primo / Mittite me in mare / nam propter me orta est hec tempestas / orta inquam propter te tua pace loquor o papa / Nam si cum

Bartholomeo barensi quem papam vrbanum sui dixere Romani . . ut ceperas permansisses / et fratrum cardinum et terre ignarus fundorum ad generale euocandum Concilium toto aspirasses affectu / te vno / vna semper fuisset hispania / Neque forsan petrum inclitum Aragonum regnatorem vidisset ecclesia neutralem' etc, post pauca: 'O pater / (nam te patrem adhuc hispani vocamus) quid lunam in nymbo nox intempesta tenebat / cum te affatus (sic) sinum lacrimis implebat abortis (sic) / vt pacem nobis magnanima cessione donares / celo viuens et terris vita orbatus / vt tu viueres floreresque sub indubitato pastore ecclesia in eternum ferdinandus regnator illustris Aragonum / quid in altum iamiam in pectus tuum descendit languor / fatiscentis sion / et sublimatis digna mentibus pape memoria Celestini' etc. (videtur hic locus corruptus esse). Fol. 324ª: 'Ceterum neu plurima (dum digredior) versans / minor in laudibus Thome de aquino efficiar / sufficit hanc . . materiam tetigisse / cuius decisionem Thome doctori sacro . . libens committerem / Nunc magistris meis parisiensibus . . et polo stabilis veritatis Sacrosancte Constanciensi Synodo . . subiicio corrigendam' etc. Desin.: 'O mi doctor obsecro salutato (sic) ut tuo conductu profunda fluuiorum scrutando prouehamur in lucem . hic per graciam . . Amen.' Habitus est sermo a. 1416. vel 1417., quia vero Aragones 15. Oct. 1416. concilio uniti sunt (cfr. nr. 67), eum ad a. 1417., quo anno festum S. Thomae Aq. (7. Mart.) in dom. Reminiscere (II. quadrag.) incidit, referendum esse puto, etsi bene scio, Hefele, p. 304 not. 1 huic diei sermonem Hugenetti de Metis tribuere (cfr. nr. 52): nemo tamen, quod sciam, serm. praesentis mentionem fecit.

69, f. 325ᵇ — f. 330ª (festinanti calamo) '*Sermo Episcopi Tholosensis in festo trium Regum.*'

Incip.: 'Magi inuenerunt puerum cum maria . . Mat. c. II.º Ex his verbis elicitur infertur et deducitur. transformacio mirabilis inexplicabilis. summe desiderabilis luminosa amorosa. et dulcorosa / abstractiva / eleuativa et quietiua' etc. Desin.: 'que habetur in via in claritatem visionis beate que communicatur in penitencia (?) a domini spiritu. Ad quam claritatem nos transformando perducat ihesus christus / qui . . Amen.' (Sequitur spatium vacuum aliquot linearum.) Dixit de hoc serm. Walchius, (Vol. I.) Fasc. II, praef. p. XXVIII sq., qui contra Hardtium in fast. Conc. T. IV, p. 35 ad 6. Jan. 1416. scribentem: 'Vitalis Episc. Tholon. praeclaram admodum habuit Orat. de necess. Ecclesiae reformat.' ad a. 1415. referendum esse indicavit eumque edidit eod. fasc. p. 51 — 77 tit.: 'Vit. Valent. oratio in conc. Const. festo epiph. a. 1415. recitata';

nostri cod. textus lect. variantes haud paucas exhibet, quarum nonnullae illis edit. praeferendae sunt. Cfr. quae ad calcem nr. 63 dixi. Ex Walchio sermo citatur ap. Hefele, p. 78; idem extat in cod. Vindob. 4958 nr. 58, de quo Denis, Vol. II, Cod. DCCCCXXXV. col. 2240. — De auctore vide Fabricium, T. VI, p. 302 et praecipue Walchium l. l. p. XXV sqq., qui refert, eum 'familiae monast. Francisci adscriptum, d. 13. Febr. a. 1411. sacris Telonis Martii (Toulon) praepositum esse eademque adhuc a. 1428. gubernasse; mortis vero, quam obiit, tempus incertum esse' et tres orationes ab eod. in conc. Constant., cui magna cum auctoritate interfuit, habitas laudat, quarum prima est praesens, secunda, quam excitaverat Hardtius, T. IV, P. III, p. 151 sq., dicta fuit 4. Mai. 1415. et tertia est illa, quam supra nr. 63 recensui.

Fol. 330[b] scriptura vacat.

---

5. Codex chartaceus saec. XV. Folior. 158. 4.⁰

Constat duabus partibus: 1, f. 1—92; 2, f. 93—158.

Fuit ab origine, ut non dubito, Monasterii Cremifanensis; nam in fronte tegumenti anterioris conspicitur figura apri, quo insigni Cremifanenses utuntur, ter corio impressa.

1, f. 1[a]—f. 15[b] *Cursus (Officium Breviarii) B. Mariae Virginis, Germanice.*

Inscriptio: 'Hye hebt sich an der Curss Von vnnser liebñ frawn von erst dy metten.' (rubr.) Incip.: 'Domine labia mea aperies . . Herr thue auf deinen (sic) lebsen vnd mein mund wirt khunnen dein lob' etc, lin. 7: 'Herr an mein hilf gedenkh . . . Inuitatorium': 'Gegruest pistu maria genadñ vol' etc, lin. 13: 'Chombt her churtzweylñ wir dem herrñ' etc. Ultimo Matutini loco exhibetur (f. 3[a]): 'Psalmus'. 'Dich lob wir got dich herr vergech wir' etc. (Te Deum). F. 3[b] med.: 'Laudes', f. 6[b] init.: 'Die prenn (sic) Von vnnser frawn Marie d' heylign̄ Jungkfrawn', f. 8[a] circa fin.: 'Hie hebt sich an die Tertz von vnnser liebñ frawn', f. 9[a] in fine: 'Hye hebt sich an dy Sext von vnnser frawn', f. 10[a] in fine: 'Hie hebt sich an die Non von vnnser liebñ Frawñ', f. 11[a] circa fin.: 'Die vesper von vnnser lieben Frawn', f. 14[a] med.: 'Die Complet von Vnnser lieben frawn.' Desin.: 'Wol sprech wir vnnsrm̄ herrñ Got sey genad All gelaubig sell durich dy parmung vnnsers herrñ ihesu christi ruen in frid Amen.' Sequitur haec subscriptio: 'Hye enndt sich vnnser Frawn Curss Hernach hebt sich an die Mess von vnnser liebñ Frawn von

erst das Introitus.' (rubr.) Quaedam partes officii Latini, ex quo nr. 1 translatus est, et quidem Matut., si tres lectiones cum respons. et 'Te Deum' excipias, 'ad Laudes' psalmi, antiph., hymn. et canticum (Benedictus), 'ad Vesp.' psalmi, hymn., vers. et cantic. (Magnificat), 'ad Complet.' cantic. (Nunc dimittis) leguntur in antiquis Breviariis Ord. S. Bened., ex. gr. Venet. a. 1511. et 1519. 8.° impressis, atque in 'Offic. parvo B. Mariae', quo nunc utimur, nec non 'ad Prim.' psalmi tres posteriores, 'ad Tert. et Sext.' psalmi, 'ad Non.' psalmi et capit. locis laudd. 'ad Tert., Sext., Non. et Complet.'; reliquae partes differunt, sed passim nunc in Breviario alibi extant. Cfr. quoque, quae ad calcem nr. 6 dixi.

2. f. 15ᵇ—f. 17ᵃ *Missa de B. Maria Virgine, Germanice.*
Constat omnino versibus, quos 'kurze Reimpaare' vocant, continuis passimque incorrectis. Inscriptionem habes cum subscript. nr. 1 coniunctam. Incip.: 'Salue sancta parens'

'Gegruest pistu magt an mayl
der Enngel lob vnd der wellt hayl
die mueter rain vnd des kunigs herr
des erd vnd hymel habent ere
psa. Geruech den hilffleich sein
die dich monent der frewdñ dein
Gloria patri Dw vater sun heyliger geyst
lob sey dir gesagt imer allermayst
von vnns in deiner ewigkayt
benym vnns vnnser sundñ layd
Kyrie leyson Geruech vnns parmhertzig sein
herr durich dy grossñ marter dein
Christe leyson Geruech herr vns wesen pey
durich die vil werdñ namen dein
kirie leyson Geruech herr vnns erparmung sein
durich dy vil werd mueter dein'
'Gloria' etc. 'Lob vnd er in dem hymelreich
got hab gewaltikayt
den lewttñ sey frid gegebñ
die dir hie in erd zu willñ lebñ' etc.

('Gloria' continet vers. 21 et post vers. 5 unus deest.) Secuntur: 'Dominus vobiscum' (vers. 2), 'Oremus' (v. 2), 'Collectnñ' (v. 8), 'Die leczenn' i. e. lectio (vers. 12, quorum 8 posteriores rimati), 'Gradual' (v. 4), 'vers.' (v. 6), 'Alleluia' (v. 2), 'vers.' (v. 8), tum

'Sequenczñ Erhör vnns maria mueter rayne magt
Seyd das dir dein sun nicht versagt
[I]hesu mach vnns an der sel gesunt
Des pitt dich deiner muet' mund

Und gib vnns ze kosstn̄ herr mein
Des prwn der genadn̄ dein
So das von lautters hertzn̄ ger
wir dich sehen ymer mer
Und das vnns das trankch weys dar
Da wir dich herr sehen klar
Das wir dy weil den kristentumb
Mit werichen machn̄ also frumb
Das vnns das seldn̄reich lebn̄
Wert ewigkleich dort gebn
Da du mit frewdn̄ ymmer pist
Hilf vnns dar ihesu christ.'

Secuntur: 'Das Ewangelium' (vers. 14), 'Dominus vobiscum' (v. 2), 'Oremus' (v. 2), 'Offerent' i. e. Offertorium (v. 8), 'Sanctus' (v. 6), 'Das erst Agnus' (v. 4), 'Das annder Agnus Das dritt' (v. 4), 'Con̄' i. e. Communio (v. 6), 'Dominus vobiscum' (v. 2), 'Oremus' (v. 2), 'Complend.' (v. 10), 'Dominus vobiscum' (v. 2), 'Ite missa est' (v. 6), denique

'Benedictio' etc. 'Des almächtign̄ gots segenn
Geruech vnnser ewigklich pflegn̄.
Der sun geyst ist benannt
vnd ewig ain got ist bekannt.'

Missa Latina, qua versio seu rectius paraphrasis nostra nititur, legitur 'Sequentia' et 'Complenda' exceptis in antiquis missalibus Pataviens. et mscptis, ex. gr. in cod. Cremif. 368 f. 123^b sq. (tit.: 'In commemoracione b. marie virginis'), et impressis, ex. gr. August. Vind. a. 1503., Vienn. 1509., Venet. 1522. 4.°

3, f. 17^b—f. 25^a *Cursus de passione Domini, Germanice.*
Matutinum et Laudes in fine exhibent orationes binas, reliquae horae singulas versibus 'kurze Reimpaare' qui dicuntur continuis passimque incorrectis exaratas. Inscriptio: 'Hie hebt sich an der Curs von vnnsers Herrn̄ leiden Von erst dy Vesper.' Incip.: 'Deus in adiutorium . . Got zu meiner hilff gedenkch' etc, 'Psalmus': 'Ich erhöch dich herr' etc. Secuntur: 'antiffen', 'Capitel', 'ympnus', 'vers.', 'vnnser frawn lobgesanngk' (citat.), 'Die antiffn̄', 'vers.', 'Collectn̄', denique oratio inscripta: 'Sprich das gepett', quae incip.:

'Zw Vesper zeyt herr du sasst
mit deinen iungern̄ vnd asst /
prot vnd wein gesengstu in
vnd sprachst zu in nempt hin
das ist mein leichnam vnd mein pluet
Wie offt ir das thuet

so gedenkt mein dapey
das es mein fleysch vnd mein pluet sey' etc.
(Sunt vers. 32). Fol. 18ᵇ med.: 'Die Complet von vnnsers herrñ leydñ.' ('psalmus': 'Domine deus salutis Herr got meins hayls' etc), f. 19ᵃ med.: 'Ein gepet zu Complet Zeytt.'

Incip.: 'Ze Complet herr ihesu christ
dein sways pluet var wordñ ist.
vor grosser angst vnd nott
dy du herr hettest zu dem tod
Du wurdest auch zu Complet Zeytt
ab dem chrewtz in das grab gelaytt' etc. (vers. 31
et unus fortasse deest). F. 19ᵇ: 'Die Metten von vnnsers Herrnñ leydenn.' Incip.: 'Herr entsleus mein lebs . . Got zu meiner hilff' etc, 'Inuitatorium': 'Christum geuangñ vnd gespot' etc, 'Der psalm̄': 'Chombt her' etc. Secuntur: 'ympnus', 'psalmus.' ('Warumb grisgrament dy geslecht' etc.), 'añ', 'vers.', 'Der segen', lect. tres, quae minus accurate ex hist. evangelica translatae sunt, cum respons., denique (f. 20ᵇ): 'Ein Collectnñ.'

Incip.: 'Herr ihesu christe
durich vnnser schuld geschach dir wee.
Zu Mitternacht wardestu geporñ.
von der magt aus erchorñ' etc. (vers. 24) et
f. 21ᵃ: 'Ein annder gepet.'

Incip.: 'Durich vnns herr zu Mettñ zeyt
wurdest du von den iuden angespeyt
vnd wardest auf den hals geslagñ
vnd auf den nakh' (sic) etc. (vers. 16, ni fallor).
Fol. 21ᵃ: 'Die lob Mettenn' ('psalmus': 'Warumb herr vergistu mein' etc), f. 21ᵇ: 'ein gepett.'

Incip.: 'Gots mueter raine mayd
durich das gros hertzñ layd /
das ein swert dein sel snayd.
hilf mir an meiner lesstñ zeytt' etc. (vers. 16)
et f. 22ᵃ: 'Aber ein gepet.'

Incip.: 'Herr ihesu christe gewer mich
durich deinen liebñ frewnt iohannem
dem du enphalichst dy liebñ mueter dein
vnd auch im dein mueter rain.' etc. (vers. 13
et ultimus deest). Ead. pag.: 'Hie hebt sich an dy preym von vnnsrm̄ herrñ.' ('psalmus': 'Urtail mich got' etc), f. 22ᵇ med. titulo neglecto:

'Zw prenn (sic) Zeyt du herr ihesu christ (?)
fur gericht gefuert pist

Vnd erscheinäst (sic) sannd Maria Magdalen.
Du erschein in dem hertzn̄ mein
mit dem liecht der genadn̄ dein' etc. (vers. 21 (?) et post v. 3 unus fortasse deest). F. 22ᵇ in fine: 'Die Tertz' etc. ('Der psalm̄': 'Erhör got mein gepet' etc), f. 23ᵇ: 'Ein gepett.' Incip.: 'Herr ihesu christe
Zu Tertz Zeyt geschach dir wee
zu ainer sewln̄ wardestu gepundn̄.
das pluet von deinem leib ran.
das ward durich vnnsern̄ willen gethan.' etc. (vers. 21 et post v. 3 unus deest). Ead. pag.: 'Die Sext von vnnsers herrn̄ Martter.' ('Der psalm̄': 'Ich gelaub das ich gesprochen hab' etc), f. 24ᵃ versus fin.: 'Ein gepett.'

Incip.: 'Zw Sext Zeyt herr ihesu krist
an das krewtz dw genagelt pist /
so vasst sy dich darann strakchtn̄.
das sich all dein adern̄ rakchtn̄.
Auch an den selben stunden.
enphiengstu funff wundn̄' etc. (vers. 28). F. 24ᵇ: 'Hie hebt sich an dy Non' etc. ('psa.': 'Mit meiner stym zu got' etc), et ult. loco (f. 25ᵃ) exhibetur: 'Ein gepet.'

Incip.: 'Zw Non zeyt herr ihesu christ
Dein sel von dir geschaidn̄ ist.
an dem krewtz durich vnnser hail.
das wir herr gewinnen tail.' etc.
Desin.: 'da du mit des vater vollayst.
vnd mit dem heylign̄ geyst
wonest vnd lebst an endes drum
In secula seculorum Amen.'

(Sunt vers. 25 et post v. 21 unus deest). Officium Lat., ex quo nr. 3 translatus est, nec in antiquioribus nec in recentior. Breviariis deprehendi.

4, f. 25ᵇ—f. 36ᵇ *Cursus de resurrectione Domini, Germanice.* Inscriptio: 'Hie hebt sich an der Curs von vnnsers Herrn̄ Vrstendt von Erst dy mettn̄. Incip.: 'Domine labia . . Herr thue auf mein lebsen' etc, lin. 8: 'Inuitatorium': 'Alleluia Alleluia' etc. Post psalmos legitur: 'versikel' ('Wen suechstu weyb' etc) et ult. loco 'Versikel' ('Christ deiner vrstend' etc). F. 27ᵃ versus fin.: 'Die lob Metten'; in fine: vers. ('Herr erhör' etc), 'Collectenn' ('Gott wann' etc). F. 28ᵃ: 'Das ist die preym' etc. Insunt: tres psalmi, Symbol. S. Athanasii, 'antiff.' ('Ihesus stuend auf' etc), 'vers.' et 'Collect.', ut 'ad Laud.' F. 29ᵇ: 'Die Tertz' etc. Psalmos excipiunt: 'antiffen' ('Vnnser erlöser' etc), 'Das gradual' ('Das ist der tag' etc), 'vers' ('Vnnser osterlamp' etc), 'vers.' et 'Coll.', ut 'ad Laud.' F. 31ᵃ:

'Die Sechst' etc. ('antiff.': 'Was nicht vnnser hertz prynund' etc, cetera, ut 'ad Tert.') F. 32[a]: 'Die Non Von vnnsers liebñ Herrñ Vrstenndt.' ('Antiff.': 'Peleib pey vnns' etc, 'Gradual': 'Das ist' etc, 'Vers': 'Veriecht got' etc, cetera, ut 'ad Tert.') F. 33[b]: 'Hye hebt sich an die Vesper' etc. Insunt: psalm. 'Domin. ad Vesp.' tres priores, 'antiff.' ('Alleluia' etc), 'gradual' et 'Vers', ut 'ad Non.', 'Das Magnificat' (citat.), 'Antiff.', ('Vnd sprachen' etc), 'vers.' et 'Coll.', ut 'ad Laud.' F. 34[b]: 'In der processen Antiffen' . . 'Ich hab gesehen ein wasser' etc. Secuntur: 'Der psalm̄' ('Lobt ir kind' etc, citat.), 'Psalmus' ('In der ausfart israhels' etc), 'antiff.' ('Zw galilea' etc), 'vers.', 'Coll.'; 'An dem ingankch antiffen' ('Christ ist erstandñ' etc), 'versus', 'Collectñ.' F. 35[b]: 'Die Complet' etc. Post psalmos habentur: 'antiff.' ('Alleluia' etc), 'psalmus' ('Nw lass herr' etc), 'antiff.' ('Alleluia erstandñ ist' etc), 'vers.' et 'Coll.', ut 'ad Laud.', denique: 'antiffen' ('Kunigin der hymel' etc), 'vers.' ('Dw solt nicht waynen' etc) et 'Collecten' ('Got wann' etc.) Officium Lat., quo nr. 4 nititur, in multis concordat cum illo, quod nunc in Breviar. Romano pro 'Dominica Resurrect.' extat.

5, f. 36[b]—f. 40[b] *Cursus de spiritu sancto, Germanice.*

Inscriptio: 'Hie hebt sich an der Curs von dem heylignñ Geyst von erst dy Mettenn.' Incip.: 'Herr thue auf' etc, lin. 6: 'Inuitat.': 'Gots geyst hat erfullt' etc. Secuntur: 'Das Venite' (citat.), 'ympnus' ('Chumb herr schepher' etc), 'psalmus' ('Ein sälig man' etc), 'antiffñ' ('Chumb heyliger geyst' etc), 'vers.' ('Got bestätig' etc), tres lect. brevissimae cum respons., 'lob gesankh' et 'psalm̄': 'Gelobt sey vnnser herr' etc. (citantur), 'Versikel' ('Enphacht' etc), 'Vers.' ('Herr erhör' etc) et 'Dy Collectñ' ('Herr dem alle hertz' etc). F. 38[a]: 'Das ist die preym' etc. Insunt: 'psalm̄' ('Herr wer sol wanen' etc), ant. ('Chumb' etc), 'cap̄.' ('Die lieb gots' etc), 'vers.' ('Got ain rains hertz' etc), 'Die Collect.' ('Herr wann du dy hertz' etc). F. 38[b]: 'Dy Tercz' etc. ('Psalmus': 'Got in deinem namen' etc. (citat.), 'Collect.': 'Des heylign̄ geysts influs' etc.) Ead. pag.: 'Dy Sechst' etc. ('psalmus': 'Got zu meiner hilf' etc, 'Coll.': 'Herr mit dem fewr' etc.) F. 39[a]: 'Die Non' etc. ('psalmus': 'Dein gruntuesst ist auf heylign̄ perignñ' etc, 'Coll.': 'Wir pittñ dich' etc.) F. 39[b]: 'Die Vesper' etc. ('psalm̄': 'Sälig sind all' etc, 'Coll.': 'Unnser sel herr' etc.) F. 40[a]: 'Die Complet' etc. ('psalmus': 'Offt habent sy mich an genochtñ' etc, 'antiff.': 'Nembt hin den heylign̄ geyst' etc, 'Collectenn': 'Herr wir pittñ dich' etc.) De officio Lat. nihil in Breviariis repperi.

6, f. 40[b]—f. 50[a] *Officium defunctorum, Germanice.*

Inscriptio: 'Hye hebt sich an dy vigily von den totten.' Incip.: 'Wir sullen pittñ vmb all gelaubig sell. Die ewig rue gib in herr' etc, 'Inuitat': 'Die klag des tods habent mich vmbgeben' etc, 'Das Venite exultemus': 'Chombt her' etc. In I. nocturno leguntur post psalmos: 'vers.' ('Laytt herr meinen weg' etc), lect. I. 'Respons' ('Wänst dw icht' etc), lect. II. 'Resp.' ('Dein hennt herr' etc), lect. III. 'Resp.' ('Gedenkch pit ich' etc); in II. noct. post psalm.: 'Versikel' ('Die sund meiner iugent' etc), lect. IV. Resp. ('Mein erlediger lebt' etc), lect. V. 'Resp.' ('Wir pittñ dich' etc), lect. VI. 'Resp.' ('Wie vergich ich dir' etc); in III. noct.: 'psalmus' I. ('Herr in deinem grym' etc), 'ant.' I. ('Nicht verlas mich' etc), post psalmos: 'Vers.' ('Mein sel ist gar betruebt' etc), lect. VII. 'Resp.' ('Lös herr ir selen' etc), lect. VIII. 'Resp.' ('Ewiger got' etc), 'leccio VIIII' ('Prueder als wir getragñ habñ' etc) et ult. loco: 'Ain gut gepet von allen gelaubigen sellen' ('Got in des parmung' etc). Fol. 47ᵃ: 'Laudes.' F. 48ᵇ: 'Hie hebt sich an dy Vesper von allen glaubigñ sellñ' etc. Psalmo II. deest antiphona; ult. locum occupant orationes 5, prior inscripta: 'Ein gepet von Vater vnd mueter' et 4 pro omnibus fid. def., quarum ultima incip.: 'Got herr in des parmung' etc. Officium Lat., ex quo nr. 6 translatus est, consentit, si haec, quae supra notavi, excipias, cum officio def., quo nunc utimur. — Hymni nr. 1, 3—6 prosa oratione redditi sunt; nr. 1—6 ead. manu diligenti scripti sunt: ceterum dicendi ratio tempus ipsius scriptionis antecedit.

Fol. 50ᵃ pars inferior et f. 50ᵇ scriptura vacant.

7, f. 51ᵃ—f. 91ᵃ (alia, ut videtur, manu eaque diligenti) *Tractatus de iusto amore Domini, Germanice; sine titulo.*

Prologus incip.: 'In ainem warñ kristenleichen gelawben In stäter hoffnung vnd in ainer volkömen lieb behalt ewch der parm̄herczig got. Amen.' Lin. 4: 'Byewol myr ainualtigen priester von mein' grosser vnu'stäntnüß wegñ vil nottürftiger wär daz ich dyemüttichleichñ von den andern lernet vnd v̈nderweyst wurd / Wye ich got meinen hymellischñ vater solt liebhabñ / denn daz ich euch . . da von ettwas v'chündñ od' schreybñ schol / yedoch ewr grosse begyr dye yr stättikleichñ gehabt habt. wyewol ich ewch lang v'czogen hab / Vnd auch ewrer inhyeziger vnd inprünstiger ernst den ir von den gnadñ gottes habt czw göttlicher lieb. dy habñ mich betwungñ vnd also bestrickt daz ich dürstikleichñ / vnd doch czw lob got dem herrñ / Vnd czw pessrung ewrs lebens angeuangñ hab ewch ettwas czw v̈nderweysñ / Wye yr got daz höchst guet schult liebhabñ v̈ber alle ding' etc, post pauca: 'Vnd dy hynnach geschribñ ding / hab ich genomen von den

lerern / der wart ich ich (sic) auch gesaczt hab ettwañ allain yr maynung' etc. Desin.: 'Vnd daz püechel hab ich getaylt in ettliche capitel / Wenn daz yewo vberhebt ist / daz ist anderswo erfült / Wañ also wirdet dañ nach der czal der capitel dez pëlder funden.' Tractatus ipse dividitur in capp. 18, quae tit. praemissis numerantur. 'Das Erst Capitel' incip.: 'Vnd also ist czemerkñ daz der liebhaber aller menschen vnser lieb' herr Ihesus christus / Da der kömen was her in dye welt czesuechñ vnd haylwärtig machen / daz da verdarbñ vnd v'lorñ was' etc. 'Daz achtezehñt Capitel' incip. (f. 88ᵇ): 'Seyd ich aber daz erst capitel des püechleins hab angeuangñ mit vnserm liebñ herrñ Ihesu christo / So wil ich hye in dem lestñ capitel ettwas sagen von seiner vilsäligñ vnd allerliebsten mueter der hochgelobtñ künigin Junckfrawn marie / vnd daz auch dem herrñ czulob . . Vnd dar vmb ist ain söliche frag. Ob . . dy muet' vnsers lieben herrñ / daz gepot hye in dem leben volkömleichen volpracht hab / Dar vber wirt kürczleichen geanttwurt daz dy Junckfraw maria hat daz gepot nach der fliehung der sünden volkömleichñ volpracht / Also / daz sy kayn sündt wed' tödliche noch läsliche getan hat' etc et desin. (f. 90ᵃ): 'Ihesu christo der da mit got dem vater vnd got dem heyligñ geyst lebt vnd herchst (sic) ain war' got ewickleichñ. Amen.' Sequitur nullo tit. praemisso caput ad instar epilogi, hoc init.: 'Dye lieb gotes vber alle ding wer sey recht nüczñ vnd prawchñ kan. macht den menschñ ein beruebtz gemüt' etc, et fine: 'Zw dem fünfczehentñ mal götleiche lieb leydet alle ding / Daz v'stee also / alles daz dye warhait v'hayst des sy hoffet vnd daz sy gelawbt dez wartt vnd peytt sy gedultickleich. Amen.' Citantur: 'Sand Paul', 'S. Bernhart', 'der heylig lerer Gregorius', 'Crisostomus', 'S. Thaman (Thoman)', 'der lerer Scotus', 'Bilhelmus von paris', 'Bonauentura', 'Jeronimus', 'ain lerer genant Hugo', 'Dauid', 'her Job', 'Aristotiles', 'puech der lieb' (Cantic. cant.) et praecipue 'S. Augustin', quorum nomina nec non loci notatu digni linea rubra distincti sunt. Tractatum, cuius auctorem ignoro, ad usum sacerdotum (cfr. f. 62ᵃᵇ, 75ᵇ) confectum esse puto. Tract. similis argumenti nec tamen eiusdem extat in cod. Sangall. 814 nr. 15 (cfr. St. Gall. Hdschr.-Cat. p. 274) nec non in codd. Vindob. 2978 nr. 2 et 12787 nr. 1 (Tabb. codd. Vol. II, p. 167, VII, p. 148). — Inscriptiones et litterae init. nr. 1—7 omnes col. rubro exaratae sunt. Fol. 91ᵇ—92ᵇ scriptura carent.

8, f. 93ᵃ — f. 156ᵇ (alia manu et festinanti calamo) *Tractatus de contritione, confessione et satisfactione, Germanice.*

Dividitur in partes III et continet praeter praefat., in qua

de necessit. confessionis, contrit. et satisfact. agitur, capp. 93, quorum pleraque (capp. 5—86), in quibus de methodo confitendi, de peccatis contra decalog. aliisque peccatis tractatur, ad part. II. pertinent. Inscriptio: 'Mit Hochfart posser werch Also sullñ wir treyerlay pussen wir sullñ auch mit dem herczñ laid vñ rew habñ wid' die gedanck mit dem mund ein rayme (sic) peicht tun (e sup. u.) wid' die wort mit dem genug thun (e sup. u.) diemuttig pusß die do haysset peich (sic) rew vñ gemug (sic) tun (e sup. u.) saigt (sic) daz puch (e sup. u.) Allain Amen.' Praefat. incip.: 'Die gepot gottes sol ein yechlich mensch haltñ daz czu got wil komnen (sic) and'rs es mag nicht salig werden' etc. Opus ipsum sic incipit (f. 95ᵇ): 'Cu (leg. 'Czu') dem Erstñ czu des sund sunde's (sic) wecherung müs die vorgenad des heylign̄ cristes wan An die genad mag niemand getun' etc. Fol. 102ᵃ (cap. 4): 'Das erst tail d' pusß (e sup. u.) haysset warhafftew rew vñ laid des herczñ vmb all die sund die ein mensch getan het' etc, f. 103ᵃ (cap. 5): 'Das and' tail d' püsß haysset lauttre peicht vñ bechantnüsse cze aller stünde (sic) die ein mensch begangñ hatt' etc. Agitur de circumstantiis peccat. (cap. 7) et inde a f. 107ᵇ (cap. 8 sqq.) satis fuse de variis peccat. generibus. F. 149ᵃ med. (cap. 87): '[D]ie drittail d' pusß ist daz genüg thun (e sup. u.) für die sünd domit ein mensch ablegt die pein die er vmb die sünd leydñ müste' etc. Caput ult. incip.: '[U]on den sündñ die den pischoff an gehorñ' etc et desin.: 'den pann soll niemant abnemen dañ d' pischoff Dan d' pischoff erlaub es sund'leichñ vnd yegleichs mit namen AMEN.' Sequitur subscriptio: 'FrJ (?) / k' et: 'Hie hat daz puch ein end got vns seinen segñ send geschribñ an sand andres abñt 1450.' Litterae subscript. priores fortasse legendae sunt: 'Fridericus Kersperiger', qui fuit Professus Cremif. et saec. XV. med. vixit; sed codd. Cremif. 118, 268, 345, qui varios tract. Latinos certe ab ipso conscriptos continent, scripturae ductu discrepant nec inter eius codd. ms. Pachmayr, Series Abb. et Relig. Cremif. p. 241 sqq. commemorat cod. 5. Textus multa calami menda et passim sensum minus planum exhibet. Laudantur: 'sand Ambrosius' (f. 94ᵃ), 'gregorius' (f. 96ᵃ) et identidem 'sand augustin.' — Litterae init. inde a f. 111ᵃ permultae desiderantur; litt. init. f. 102ᵃ colore caeruleo, reliquae col. rubro exaratae sunt. Fol. 156ᵇ pars inferior nec non f. 157 et 158 integra vacant scriptura; inter f. 157 et 158 fol. unum exsectum est.

---

6. Codex chartaceus saec. XIV. (f. 1^a—52^b, 65^a—98^a, 99^b—113^a, 114^a—127^a) et saec. XV. (f. 128^a—139^b, 144^a—147^b) (f. 53^a—63^b, 140^a—142^b, 143^b saec. XIV—XV.) Folior. 150. 4.^{0} minimam partem binis columnis a diversis scriptus.

Foliorum 1—44 ordo turbatus est hunc in modum restituendus: f. 1^a—20^b, f. 33^a—44^b, f. 21^a—32^b, f. 45^a etc.

1, f. 1^a—f. 44^b *'Peregrinus de tempore.'* (rubr.)

Dixi de hoc auctore eiusque sermonibus de temp. iam ad cod. 3 nr. 5 et 6. Cod. 6 continet omnino serm. 40, quorum 21 priores (f. 1^a—20^b) tit. rubris instructi eod. ordine extant in cod. 3 nr. 5. Primus 'Dominica prima' advent. incip.: 'Ecce rex tuus . . Ysa. In uerbis consolatur propheta sanctos qui diuersis tribulacionibus afflicti fuerunt' etc; sermoni 21 'Dominica quarta' quadrag. in fine desunt, si eum cum cod. 3 conferas, lin. 23. Sermo 22 (f. 33^a) anepigraph., qui incip.: '[G]audere cum gaudentibus . . Duo festa pariter agit sancta Ecclesia omnium sanctorum et omnium mortuorum' etc et desin.: 'a purgatorio egredientem et celum ascendentem et sibi gracias agentem', deest quidem inter serm. de temp. codd. Cremif. 3, 70, 293, sed legitur inter eius serm. de Ss. cod. 106 nr. 1 (f. 42^a sqq.), in quo inscribitur: 'Omnium animarum.' Serm. 23—29 (f. 34^b—44^b) et serm. 30—40 (f. 21^a—32^b) anepigraphi efficiunt eod. ordine collocati in cod. 3 nr. 6 serm. 1—18. Ultimus de dom. XVIII. post trinit. incip.: '[D]iliges dominum deum tuum . . Mat. XXI.^{0} In hoc ewangelio monet nos dominus ut eum diligamus' etc, sed a fine mutilus est, desinens in haec verba: 'Ipse (i. e. beatus felix) stans in platea populum confortabat ut essent', quae fere fini f. 127^a cod. 3 respondent ita, ut huic serm. circa lin. 16 desint. Cetera desiderantur. Textus a cod. 3 paullum differt, sed lect. variantes permultae. Fol. 21—44, quae haud raro humore quodam obfuscata sunt ita, ut aliquot verba legi fere nequeant, fortasse ad aliam manum saec. XIV. coaevam pertinent.

2, f. 45^a—f. 52^b (alia manu saec. XIV.) *Sermones breves varii argumenti, numero 19.*

Initium primi de dom. III. post epiph. deest; prima verba haec sunt: 'Tercia exhibuit christus leproso diuinitatis sue potenciam' etc. Ead. pag. med. sermo 'Dominica quarta' post epiph. incip.: 'Qualis est hic qui ventis imperat . . Legitur in Dominica quarta in ewangelio. quod dominus arguerat

modicam fidem discipulorum' etc. Secuntur: serm. 3 'in septuagesima', singuli 'Dominica in sexagesima', 'In conuersione sancti pauli', 'In purificacione S. Maria' (sic), 'In capite ieiunii', 'De conuessione' (leg. 'confessione'), 'De penitencia', 'De conuersione', de contritione, de oratione (in cod. falso inscribitur: 'De eodem'), 'De . S. Maria.', 'In annunciacione S. Marie', de dom. I – III. quadrag., qui serm. de contrit. excepto omnes tit. rubris instructi sunt. Ultimus incip.: 'Estote imitatores dei . . ffili (leg. 'filii') carnales sepe solent esse patribus similes' etc, sed iam lin. 21 post insistit his verbis: 'Eya piissime deus ignosce omnibus qui . .' Finis deest. Fol. 45^a marg. sup. scriptum: 'O maria bona Pro nobis omnibus ora.

3, f. 53^a—f. 63^b (manu saec. XIV—XV.) *'Sermones 5 anepigraphi: de domin. palmarum, bini de sacramento eucharistiae et de passione Domini.*

Primus inc.: 'Cedebant ramos de arboribus Mat. conswetudo est ciuium et populi Quot rege et principe ad eos venientibus cum solempnitate occurrunt' etc, paenultimus inc.: 'Omnis anima que non afflicta fuerit . . leuiticorum Bern. possunt dici de illo die nam ille dies est dies propiciacionis' etc, ult. inc.: '[R]espice in faciem christi tui Conswetudo est quando pauperes et mendici nudi et debiles' etc et des.: 'marie filium clementissimum ut nos perducat . . amen.' De ultimo serm. cfr. cod. Cremif. 3 nr. 41 et 24.

Fol. 64 scriptura vacat.

4, f. 65^a—f. 127^a (diversis manibus saec. XIV. exeunt.; f. 66^a —98^a, 99^b, 100^a—113^a binis columnis) *Sermones de aliquot festis et de sanctis per circulum anni, sine titulo.*

Sunt omnino serm. 45 et quidem: tres de S. Maria Magd., bini 'De . s. Stephano', 'In purificacione s. M. v.', 'In passione domini', de Ss. Phylippo et Jac., 'de s. spiritu', de s. Jacobo, 'de s. Nycolao episc.', de s. Thoma et singuli pro reliquis festis. Serm. 25, 32, 35, 37 anepigraphi sunt, serm. 36, 38, 39—43, 44, 45 tit. nigris, residui tit. rubris instructi sunt; serm. 1, 4, 5, 7, 24, 44 vocabulo 'bonus' apposito insigniti sunt. Scripti sunt, ni fallor, quattuor diversis manibus: 1, f. 65^a—87^b, 100^a—109^b et, ut videtur, f. 112^b col. 2 lin. 20 —113^a col. 1; 2, f. 88^a—97^b col. 2 lin. 19; 3, f. 97^b col. 2 lin. 20—98^a, 99^b, 114^a—127^a; 4, f. 110^a—112^b col. 2 lin. 20, quarum prima et tota collectio in ordinem redacta esse videtur. Primus 'In natiuitate domini Sermo bonus' inc.: 'Puer natus est nobis etc Hodie dicuntur nobis boni rumores hiis qui christum exspectauerunt in isto aduentu' etc et des.: 'nisi christus personaliter pro eo veniret.' In serm. II. de

pass. domini med. scriptura folii 87^b maximam partem deleta et post f. 87 fol. unum exsectum est, sed f. 88^a quoad sensum sermonis nihil desideratur. Ad calcem serm. 'Jo. baptiste', qui f. 98^a col. 2 lin. 12 finitur, adnotatum est: 'Sequitur sermo de sancto Petro Tibi dabo claues . . Verte folium', qui sermo f. 99^b col. 1 incipit, sed col. 2 lin. 12 abrumpitur et f. 100^a denuo assumitur; reliqua f. 98^a col. 2 et f. 99^b col. 2 pars nec non f. 98^b et f. 99^a scriptura carent; post f. 97 iterum fol. unum exsectum est, sed nullibi adest defectus. Fol. 113 non nisi pars superior extat; f. 113^a col. 2 et f. 113^b scriptura vacant, sed textus integer est. Sermo ult., qui est II. de S. Thoma, inc.: '[Q]via vidisti me Thoma etc. Cum dominus primo discipulis suis apparuisset absente thoma' etc et des.: 'Augentur tria in nobis Spes Caritas Operacio Quod nobis . . AMEN.' Deinde parvo spatio interiecto leguntur haec: 'Vnde numeri Omne quod per ignem transire potest in tribulacionem (?) sustinere (sic) Igne purgabitur', quae num ad serm. praeced. pertineant, non liquet. Textus passim parvas lacunas exhibet. Praeter libros bibl. citantur: 'B. Gregorius, 'Jeronimus', 'Augustinus', 'b. dyonisius', Chrysostomus, 'ysidorus', Glosa, 'Scolastica hystoria' et saepius 'Bern'(ardus). Fol. 33^a, f. 65^a et f. 88^a marg. sup. legitur: 'Assit principio sancta Maria meo.' — Fol. 127^b scriptura caret.

5, f. 128^a—f. 139^b (manu saec. XV.) 'Incipit *tractatus super rorate celi A quodam predicatore editus in laudem uirginis gloriose.*'

Est interpretatio praesertim mystica, sat prolixa, quae capitulatione caret; incipit autem sic: 'Rorate celi desuper Ysa. XLV° Quomodo ros deitatis ad incrementum ('in' eras.) nostre salutis in roseam aream vteri virginalis missus sit hic de est sed quomodo nubes pluant iustum hic supponendum est' etc. Mutilus a fine est, desinens in haec verba: 'quod indicitur Luc. II° Cum angelus dixit uirgini concipies in utero.' Laudantur: Augustinus, Bernardus, 'Jeronimus', 'Anshelmus', Ambrosius, Gregorius, alii.

6, f. 140^a—f. 142^b (manu saec. XIV—XV.) *Sermones 3: 'De Circumcisione Domini', 'De Epyphania' et de 'Dominica infra octavam Epy'(phanie).* (rubr.)

Primus inc.: 'Postquam consumati sunt dies octo . . Luc. II° i. e. a natiuitate christi computando scil. primum et vltimum diem . . Nota quod data est iudeis circumcisio in remedium culpe originalis' etc; ultimus inc.: 'Cum factus esset ihesus annorum XII . . Luc. II° Nota multociens qualis vnus quisque futurus sit demonstratur in puericia' etc, sed a fine mutilus abrumpitur his verbis: 'et ideo si queris cum ibi non

invenies.' Textus evangelicus linea rubra distinctus est. Fol. 143ᵃ vacat.

7, f. 143ᵇ (alia manu saec. XIV—XV.) *Quaestio 'cur sub specie vtraque non datur Corpus dominicum laycis', sine titulo.*

Inc.: 'Questio oritur cur' etc, lin. 3: 'Solucio *gregorii* et *thome*': 'Propter fidem dubiam et salutem ambiguam' etc. Solutio non nisi lin. 7 occupat et des.: 'Sed si sub vtraque (leg. 'una') sumitur sic plenus christus creditur.' Videtur mutila esse. Reliqua f. 143ᵇ pars scriptura vacat.

8, f. 144ᵃ—f. 147ᵇ (manu saec. XV. incip.) *Sermones 4 anepigraphi de dom. I—IV. post pascha.*

Primus incip.: '[C]vm sero factum esset . . Johannes XX° Nota quare christus primo mulieribus aparuit ut maria (sic) magdalene' etc; ultimus incip.: '[V]ado ad eum . . Joh. XVI° ista verba dixit in cena XI discipulis quando Iwdas exiuit ad iudeos' etc, sed a fine mutilus est, desinens in haec verba (f. 147ᵇ med.): 'Expedit vobis id est vtile est ut vadam.' Cetera desiderantur. Fol. 147ᵇ pars inferior et f. 148—150 integra carent scriptura; post f. 148 fol. unum exsectum est.

Litterae init. fol. 21—44, 120—127, 144—147 et alibi passim desunt, reliquae omnes col. rubro exaratae sunt.

In tegumentis interioribus agglutinata sunt singula folia chart., in quibus manu saec. XV. incip. hymnorum fragmenta scripta sunt cum notis musicis recentioribus: videntur Antiphonarii partes esse. Denique in anteriori tegumento verso legitur brevissimus codicis index manu saec. XV. scriptus.

---

7. Codex membranaceus saec. XIII. (f. 1ᵃ—8ᵇ, f. 140ᵇ, f. 145ᵇ) et saec. XII. (f. 9ᵃ—189ᵇ) Folior. 189. 4.° (f. 38ᵃ—116ᵇ med., f. 139ᵇ lin. ult. — 140ᵃ, f. 145ᵃ, f. 182ᵃ—189ᵇ pertinere videntur ad secundam manum coaevam; f. 118ᵃ—139ᵇ, f. 141ᵃ—144ᵇ, f. 146ᵃ—181ᵇ ad tertiam paullo antiquiorem).

Fol. 1ᵃ margine sup. legitur manu saec. XIV., ut videtur: 'Iste liber est Sancti Agapiti in Chremsmvnster.'

'Legende plurium sanctorum.' Hic tit. manu saec. XIII—XIV. scriptus est in fronte tegumenti anterioris.

1, f. 1ᵃ—f. 5ᵃ (manu saec. XIII. diligenti) *'Passio s. Thome episcopi et martiris.'* (rubr.)

Incip.: 'Gloriosi Martiris Thome fratres karissimi memoriam celebrantes.' etc, lin. 3: 'passionis eius modum causamque succinctus sermo percurrat. Beatus igitur thomas' etc. Dividitur litt. init. rubris in capp. 11 et desin.: 'ut domini natalis / ad laborem eius fieret natalis ad requiem. ad quam nos perducere dignetur idem . . ihesus christus. qui . . Amen.' Sequitur de eodem missa, cuius singulae partes, si collectas excipias, non nisi citantur; residuam fol. 5[a] partem figura draconis atramento ruditer delineata occupat. Ille Thomas Becket, Archiepisc. Cantuariensis, a. 1170. trucidatus est. De variis eius vitis cfr. Potthast, Bibl. hist. p. 909 sq. et Supplem. p. 181 sq., quarum tamen nulla ad manus est, nisi a Laur. Surio, Vitae SS. ad 29. Decbr. edita, quae a nostra differt. Passio B. Thom. Cant., quae extat in cod. Bern. 133 nr. 11 idem init. ac nostrum exhibet (cfr. Hagen, Catal. p. 182).

2, f. 5[b] (alia manu s. XIII.) *Officium Breviarii 'Infra Octavam Sancti Mychahelis.'*

Inc.: 'Invit. Regem archangelorum dominum' etc. Singulae officii partes non nisi citantur; invitatorio neumae superscriptae sunt. Desin.: 'diurnis horis. per totam octauam additur iste. uersus. Qui michaheli celice primatum dedit patrie nos eius patrocinio hoc seruet in exilio. Amen.'

Deinde parvo spatio vacuo interiecto habes codicis catalogum manu minus diligenti s. XIV. scriptum, quem indicat nota ead. manu, cuius iam ad cod. 1 fol. 394[a] (post nr. 42) mentionem feci, in dextro et super. fol. 1[a] angulo scripta. Praeterea in anteriori codicis tegumento verso duae schedulae catalogum passionum continentes agglutinatae sunt, altera membranae. et saec. XIV., altera chartac. et s. XV. scripta. Passio S. Thomae in posteriori tantum commemoratur.

Sequitur pars codicis antiquior et quidem: fol. 6—133 continentur quaterniones signis .I—XVI. inscripti, sed quaternionis I. folia tria priora exsecta sunt et postea manu s. XIII. suppleta; fol. 134—142 continetur quaternio .XVII., ad quem accedit fol. 140 insertum; fol. 143—151 quaternio .XVIII. foliolo 145 inserto; fol. 152—157 continetur ternio numero .XVIIII. insignitus; fol. 158—189 quaterniones numeris .XX—XXII. et .XXIIII. notati, sed inter quatern. XXII. et XXIIII. nullus adest defectus.

3, f. 6[a]—f. 29[b] 'Incipit *passio sanctorum Machabeorum.*' (litt. rubris excepta ultima voce).

Incip.: 'Principium (litt. uncial. rubr.) Meum Philosophico quidem sermone. set christiano explicabitur sensu' etc. Capitulatio deest; inde a f. 16[b] usque ad f. 18[a] distincta sunt in

marg. ad instar lectionum capita VIII. Desin.: 'et de ultione securi. In uirtute patris et filii. et spiritus sancti. amen: EXPLICIT PASSIO SANCTORVM MACHABEORVM MAIOR.' Est liber quartus Macchabaeorum qui dicitur, de quo cfr. notam ad cod. Sangall. 12 (Hdschr.-Cat. p. 5), quae docet, ab Eusebio, Gregorio Naz. et Hieronymo auctorem nominari Josephum Flavium, variasque editiones Graecas et Latin. enumerat. Mihi adiacent complures operum Jos. Flavii edit. Latinae, ex. grat. Basil. a. 1534. et 1554. 2°, Colon. 1534. 2°, Francofurt. 1617. 8°, in quibus passio nostra ad calcem legitur et inscribitur: 'Flav. Josephi Judaei περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, id est, de imperio rationis, libellus . . a Des. Erasmo Rot. recognitus' etc, sed hae edit. omnes in rebus quidem cum codice conveniunt, in verbis tamen saepe discrepant; plurimum vero discedit 'Flav. Josephi de Maccabeis liber' etc, qui Graece et Latine habetur inter eius opera ex recognitione Guil. Dindorfii Vol. II. (Paris, Didot, 1847. 8.°) p. 392—411. Ead. passio praeter cod. Sangall. 12 laud., in quo quidem a fine mutila est, integra extat in cod. Sangall. 35 (Hdschr.-Cat. p. 17) et in cod. Vindob. 577 nr. 1, in quo inscribitur: 'Passio Ss. Machab. maior' (cfr. Tabb. codd. Vol. I, p. 99). — Fol. 6ª marg. dext. leguntur manu saec. XIII., ut videtur, scripti hi versus:

> 'Dum clemens quartus deponit corporis artus
> Sub vidue pannis flet sedes plus tribus annis.'

Jidem repetuntur fol. 4ᵇ marg. infer. voce 'tribus' excepta. Papa Clemens IV. obiit 29. Nov. a. 1268., et eius successor Gregorius X. electus est 1. Sept. 1271. (cfr. Potthast, Biblioth. Suppl. p. 264 et Regesta p. 1648, 1651).

4, f. 29ᵇ—f. 42ª 'Incipit *Passio Sanctorum Sergi Et (Bac)hi.'* (litt. capital. rubr.)

Inc.: 'IN TEMPORIBVS MAXIMIANI IMPERATORIS. TUNC quasi stelle quedam terrestres sergius et bachus circa saluatoris . . ihesu christi confessionem et fidem claro lumine resplendebant' etc. Des.: 'ad loca propria reuertentur (corr. 'reuertvntur'); Laudes itaque domino deo nostro referamus. et illius omnipotentiam in sanctis martyribus clarificemus. Cui est gloria . . amen.' Haec passio, si eam cum Actis anonymis, quae leguntur inter Acta SS. Bolland. 7. Octobr. T. III, p. 863—869, conferas, licet in rebus atque adiunctis congruat, in verbis tamen plurimum discrepat; videtur vero, ut ex Annotatis, his Actis annexis, conicio, paullum differre a cod. signato P. Ms. 20, de quo Byeus in commentario praev. §. II. (inter AA. SS. Boll. l. l. p. 835 col. 1). Capitulatio cod. nostro deest, sed ab init. usque f. 30ª distincta sunt in marg. ad instar lectionum capp. III. Correcturae haud paucae adsunt. Ead. passio extat in cod. Vindob. 577 nr. 2,

idem init. ac nostrum in cod. Bern. 114 nr. 58 (Hagen, Cat. p. 170).

5, f. 42ª—f. 48ª 'Incipit *vita. vel Passio Sancti victoris masilliensis. quod* (sic) *est XII. kl. augusti.'*

Incip.: 'CVM SVB DIOCLITIANO ET MAXimiano imperatoribus crudelis ac turbulenta persecutionis quassatio pene totum orbem ruinosa uastaret intentione' etc. Capitulatio deest. Desin.: 'rogo ut sacerdotibus ministris ciuitati plebi. et ei qui in dilectione patrię ad testimonium tante rei. in ędificatione uel honore beati martyris. ac specialis patroni. hęc gesta contexuit. suis attestantibus meritis. ex oratione uestrę caritatis. adhibita iugi apud dominum intercessione. in omnibus bonis patrocinari dignetur. Celebratur dies natalis eorum XII kl. augusti. Regnante domino nostro ihesu christo. qui uiuit . . amen.' Passio nostra differt ab Actis anonymis et brevioribus et longioribus, quae habentur inter Acta SS. Bolland. 21. Jul. T. V, p. 142, 143 sqq; sed concordare videtur cum cod. Fuldensi, quem Cuperus de variis passionis S. Vict. Massil. et sociorum actis disserens commemorat in commentar. praev. §. III, nr. 22, 23 (inter AA. SS. Boll. l. l. p. 141 sq.). Eadem extat in cod. Vindob. 577 nr. 3 (Tabb. codd. I, p. 99 sq.).

6, f. 48ª—f. 71ª '*Gesta vel passio Sancti Levdegarii episcopi et confessoris'*

Praemissus est prologus, qui incipit: 'DOMINO VIRO SANCTO ET APLICA (apostolica) VEneratione colendo. erminario (corr. 'herminario') urbis agustudunensis (sic) episcopo. Dum sepe a uobis iussus . . gesta beati leodogarii martyris atque pontificis tandem scribere sum aggressus' etc. Fol. 48ᵇ circa fin.: 'Incipit vita Sancti Leodogarii martyris.' (litt. capital. rubr.) 'GLORIOSVS IGITVR ET P̄CLARVS Leodegarius agustudunensis episcopus qui christianorum temporibus effectus est martyr' etc. Desin.: 'Tunc perlatum est cum laude in palatium et (corr. 'quod') multis diebus ab emulo latuit absconsum.' De variis vitis S. Leodegarii (St. Léger), episc. Augustodunensis, qui occisus est a. 678., earumque editionibus cfr. Byei commentarium §. II, nr. 20 sqq. (in Actis SS. Bolland. 2. Octobr. T. I, p. 360 sqq.) et Potthast, Biblioth. p. 779 sq. et Suppl. p. 160 sq., qui de nostra vita antiquiore haec iudicavit: 'Diese Vita ist fast die einzige Quelle, welche in d. dunkle Geschichte des 7. Jahrh. einen klaren Blick gestattet.' Edita est apud Mabillon, Acta SS. Ord. S. Bened. Saec. II, p. 680—698; ap. Duchesne, Hist. Franc. script. I, p. 600—616], inter AA. SS. Boll. l. l. p. 463—481, [ap. Bouquet, Recueil des historiens des Gaules II, p. 609—626 et ap. Ghesquière,

Acta SS. Belgii IV, p. 63—97]. Textus noster cum edit. Bolland., in qua inscribitur: 'Vita Auctore monacho Augustodunensi anonymo et coaevo', collatus longior est in fine prologi: nam post verba: 'apud deum optineat oportuna suffragia', (corr. 'oportunvm suffragivm'), quae edit. postremis respondent, codex habet particulam linearum 10 (incip.: 'quoniam ratum habeo. ut non sufficiens sim per ingenium meum' etc et desin.: 'quia merita mea iugiter ante oculos mentis defero.'), sed brevior est a fine: nam verba cod. extrema leguntur in edit. cap. IV. med. (p. 479 col. 2 lin. 17) et maior cap. IV. pars codici deest; reliquus codicis textus concordat, sed passim minus correctus est multasque lect. variantes exhibet; praeterea haud pauca in ipso correcta sunt. Codex capitulatione caret. Nostrum post prologum init. habetur in cod. Bern. A 8. nr. 5 (Hagen, Cat. p. 5).

7, f. 71ª — f. 80ª 'Incipit *passio Sanctorum martyrum Kyliani. et Sociorum eius.*'

Prologus incip.: 'SANCTORVM MARTYRVM CERTA mina quotiens ad memoriam redeunt' etc. Passio ipsa inc.: 'Beatus kilianus scothorum genere nobilibus ortus parentibus' etc. Des.: 'prout poterimus manifestare curabimus. ad laudem et gloriam d. n. ihesu christi. qui cum patre . . amen.' De variis passionis actis S. Kiliani, apostoli Franciae orientalis et episcopi Herbipolensis (Würzburg), et sociorum eius (mort. a. 689.) adi Sollerii commentarium §. IV. (in Actis SS. Bolland. 8. Jul. T. II, p. 606 sq.) et Potthast, Biblioth. p. 774 et Suppl. p. 159, qui iudicant, vitam nostram esse interpolationem antiquioris vitae brevioris et sincerioris insertis multis amplificationibus liberaliter fictis. Edita est, ut omittam edit. minus accuratas, apud Canisium, Lect. antiq. [edit. Ingolstad. II, p. 628 sqq.] edit. J. Basnage T. III, P. I, p. 174 — 179 et denuo inter Acta SS. Boll. l. l. p. 614 — 618, quibuscum codex paucis variantibus exceptis concordat. Capitulatio codici deest, sed ab init. usque f. 72ᵇ distinctae sunt in marg. lectiones VIII. Ead. passio extat in cod. Bern. 598 nr. 5, g (Hagen, Cat. p. 476).

8, f. 80ª — f. 84ᵇ 'Incipit *vita Sancti Bvrchardi confessoris christi.*'

Inc.: 'TERRENARVM MOTVS CVRARVM SI DIuino adiutorio trahatur ad respectum diuinę miserationis' etc. Des.: 'in quo duplici uestitus ornamento. nil sibi deesse letetur. Per eum qui uiuit et regnat . . amen.' De hac vita antiquiori et anonyma S. Burchardi, Episc. Herbipolensis (mort. a. 754.), cfr. Buei commentarium §. I, nr. 2 (in Actis SS. Bolland. 14. Octobr. T. VI, p. 557) et Potthast, Bibl. p. 642, qui haec iudicat: 'Der Verfasser muss vor 984 gelebt haben, nicht sehr bedeutend.'

Habes eam editam ap. Canisium, Lect. antiq. [edit. Ingolstad. T. IV, p. 651 sqq.] edit. Basnage T. III, P. I, p. 5—7, ap. Mabillon, Acta SS. Ord. S. Ben. Saec. III, P. I, p. 700—703 et inter Acta SS. Boll. l. l. p. 573—575, quarum edit. postrema cum cod. collata vix ullam lect. variantem exhibet. Ead. vita extat in cod. Bern. 598 nr. 5, b (Hagen, p. 475).

9, f. 84ᵇ—f. 87ᵇ 'Incipit *Passio Sanctorum theonesti. albani. vrsi. tabram. et tabratam.*'

Inc.: 'Temporibvs impiissimi / regis Honorii. persarum atque medorum uuandlorum gentis. dum orta foret maxima altercatio inter christianos arrianosque' etc. Inde ab init. usque ad f. 85ᵇ distinctae sunt in marg. lect. III. Des.: 'operatur miracula. prestante d. n. ihesu christo. qui cum patre . . amen. Acta sunt autem hęc sub die decima kalendarum nouembrium in altino ciuitate. sub theodosio imperatore augusto.' Edita est apud Canisium, Lect. antiq., edit. Basnage T. IV, p. 167 —168, ubi inscribitur: 'Passio S. Albani et sociorum eius', quacum codex accuratissime congruit. Eam vero fictitiam fabellisque refertam esse, ex his, quae Basnagius in observatione 'de falsitate Actorum B. Albani' (l. l. p. 155 sq.), quae Acta nostris similia, sed fusiora sunt, et Papebrochius in commentar. historico de S. Albano §. II, nr. 14—16 (inter Acta SS. Bolland. 21. Jun. T. IV, p. 89 sq.) erudite demonstrant, facile iudicabis. Ead. passio extat in cod. Vindob. 577 nr. 15 (Tabb. codd. I, p. 100).

10, f. 87ᵇ — f. 94ᵃ 'Incipit *passio Sancti Cristofori martyris christi.*'

Inc.: 'In illo tempore. qvo dagnvs rex regnabat in ciuitate samon. uenit homo genere chananeus' etc. Fol. 88 pars inferior consuta est. Des.: 'Et hanc orationem constituit sanctus cristoforus. Domine deus omnipotens. bonam mercedem presta scribentibus. et legentibus passionem meam; VIII kl. augusti. passus est sanctus cristoforus. prestante domino nostro. cui est honor . . amen.' Haec passio, quae tamen ineptiis scatet, cum illa anonyma, quae legitur inter Acta SS. Bolland. 25. Jul. T. VI, p. 146—149 in rebus apprime congruit, in verbis vero passim discrepat multasque lect. variantes exhibet, quarum nonnullae illis edit. praeferendae sunt; capitulatio codici deest. Ead. passio extat in cod. Ms. S. Viti in Gladbach, de quo Pinius in commentar. praevio §. X. (inter AA. SS. Boll. l. l. p. 142), in cod. Vindob. 577 nr. 16, in cod. Medic. Laurent., quem recenset Bandinius, Catal. T. I, col. 608 §. XLVIII.; idem init. in codd. Bern. 24 nr. 26 et 94 nr. 31 (Hagen, p. 16, 137); paullum in initio differunt cod. Vindob. 550 nr. 16 (Tabb. codd. I, p. 94) et cod. Medic. Laurent. (cfr. Bandinium,

T. I, col. 392 §. CXXXIV.) Alia 'De s. Cristof. legenda' ex Hist. Lomb. deprompta habetur in cod. Cremif. 3 nr. 18.

11, f. 94ᵃ—f. 103ᵃ 'Incipit *passio Sancte afre mart. Hilarie. digne. evmenie. et evprepie. VII id. avgvsti.*'

Sunt recte duae partes, quarum prior earum conversionem, altera martyrium (a. 304.) describit, de quibus, quid iudicent Bollandiani, cfr. Boschii commentarium §. II. (in Actis SS. Boll. 5. Aug. T. II, p. 41 sqq.). Prior pars incip.: 'Apud ritias in ciuitate avgusta. ueniens narcissus episcopus. tempore quo diocliciani persecutio feruebat' etc et desin. (f. 99ᵇ lin. 16 sq.): 'nunc uero fructum doctrinę eius in affra prosequamur.' Sequitur nullo tit. praemisso altera pars, hoc init.: 'Apud ritias in ciuitate augusta. cum christianis esset gloriosa persecutio' etc et fine: 'Passa est autem sancta dei afra. cum hilaria matre sua. simul digna. eumenia. et euprepia. uel aliis quos supra memorauimus. die VII. idus aug. regnante d. n. ihesu christo. cui est honor . . amen.' Denis, Vol. I. Cod. CCXCVIII. col. 1164 et Potthast, Bibl. p. 584 varias editiones enumerant, quarum postrema in AA. SS. Boll. l. l. p. 55—58 inscribitur: 'Acta ex edit. Velseri collata cum pluribus exemplar. Mss. et excusis.' Textus noster longior est in fine: nam post verba: 'cum palma martyrii pariter pervenirent' editio nihil habet nisi: 'ipso praestante . . Amen', codex vero inter verba: 'cum palma martyrii peruenerunt' et finem, quem supra dedi, particulam linearum 14 (inc.: 'Eodem quoque die non longe ab urbe roma passi sunt. quiricus. smaragtus (corr. 'smaragdus'). largus. memmia. iulianes et alii quindecim.' etc et des.: 'a die qua per decollationem ad palmam martyrii peruenerunt.'); textus residuus, si lect. variantes multas excipias, concordat. Ead. passio extat in cod. Vindob. 577 nr. 17; extabat quoque prologo 'Adelberti prioris cenobii Augustensis' praemisso in duobus codd. monast. Ss. Udalr. et Afrae Augustae, de quibus Braun, Notitia de Codd. Mss. Vol. III, p. 82 sqq., p. 95. Similis in fine particula ac nostra, sed brevior, legitur in Annotat. ad cap. II. litt. m (AA. SS. l. l. p. 59) ex cod. P. Ms. 20 signato.

12, f. 103ᵃ—f. 116ᵇ 'Incipit *passio Sanctorum chrisanti. et darie.*'

Prologus incip.: 'Hystoriam priorvm sanctorvm ad aedificationem nostram deus uoluit peruenire' etc et desin.: 'quam omnibus qui credituri sunt profuturam.' Passio ipsa inc.: 'Polimius uir illustrissimus alexandrinę urbis honoratus et primus ad urbem romam cum filio chrisanto ueniens'. etc. Desin.: 'Uerinus et armenius fratres. a sancto stephano papa romano in sede apostolica facti sunt presbiteri. Et direximus hęc ad omnes aecclesias per orientem et occidentem. ut sciant

omnes quia dominus martyres suos chrisantum et dariam cum multis filiis in triumpho martyrii. et in gloria perpetuę coronę suscepit. Explicit passio Sanctorvm Crisanti. Et darie.' De hisce Actis, quorum auctores Verinus et Armenius dicuntur, cfr. B. Bossuei commentarium §. I, nr. 14 sqq. (in Actis SS. Bolland. 25. Octobr. T. XI, p. 442 sq.), quo teste primum Graece conscripta et inde Latine versa sunt. Latine leguntur apud Surium, Vit. SS. ad 25. Octobr., Graece et Latine inter AA. SS. Boll. l. l. p. 469—484, quae edit. in rebus inter se conveniunt, in verbis tamen discrepant. Codex noster, qui capitulatione caret, cum textu Bolland. concordat, sed lect. variantes haud paucae. Ead. passio extat in cod. Medic. Laurent. (cfr. Bandinium, T. I, col. 596 §. II.) et in cod. Vindob. 577 nr. 22.

13, f. 116^b—117^a (alia manu, ut videtur, et atramento fusco) *Hymnus in honorem S Nicolai, cum neumis; sine titulo.*

Inc.: 'Laus et gloria deo sit in secula. Qui nobis nicolaum tradidit sanctum presulem' etc.

Des.: 'Vt in precibus sacris nostra crimina dissipare satagat. Antistes nicolaus. electvs.'

Habes hunc hymnum editum apud Mone, Lat. Hymn. d. Mittelalt. Bd. III, p. 451 sq., ubi inscribitur: 'De s. Nicolao (troparium).' Codex vix ullam lect. variantem exhibet.

Fol. 117^a pars inferior et f. 117^b scriptura vacant.

14, f. 118^a — f. 129^a 'Incipit *passio Sancti Pantaleonis.*'

Incip.: 'In nicomedia ciuitate maximus (corr. 'maximianus') imperator multos christianos persequebatur propter fidem et regnum d. nostri ihesu christi' etc. In fol. 128^a lin. 13 med., quia membrana atramentum transmiserat, abrumpitur textus et f. 128^b denuo assumitur; f. 128^a pars inferior vacat. Des.: 'passus est autem sanctus pantaleon. in nicomedia ciuitate. et positus est foris murum. in uilla ciuis adamantis scolastici. in nomine domini ihesu christi. cui est honor . . amen.' Haec passio, si eam cum 'Vita et Martyrio', quae leguntur apud Surium, Vit. SS. ad 27. Jul. et inter Acta SS. Bolland. 27. Jul. T. VI, p. 412—420 conferas, in rebus quidem, si nonnullas minoris momenti excipias, convenit, in verbis tamen plurimum discrepat et fere tota brevior est; si vero narrationem decollationis perlegeris, quin interpolata sit, non dubitabis (cfr. Boschii commentarium §. II, nr. 21 sq., in AA. SS. Boll. l. l. p. 401). Capitulatio codici deest, sed ab init. usque f. 119^a distinctae sunt in marg. lect. VIII. Ead. passio habetur in cod. Medic. Laurent. (cfr. Bandinium, T. I, col. 609 §. XLIX.) et in cod. Vindob. 577 nr. 21, in quo initium paullum differt;

idem init. ac in cod. Vindob. iterum in cod. Bern. 133 nr. 3 (Hagen, p. 182).

15, f. 129^{a}—f. 137^{a} 'Incipit *passio Herasmi monachi.*'
Inc.: 'Facta est persecutio christianorum a dioclitiano imperatore. ut si quis inuentus fuisset non sacrificare diis.' etc. Des.: 'ut qui me pecierit in nomine tuo recipiat mercedem suam sabbato et dominica. cui est honor . . amen.' Dixi de his Actis suspectis S. Erasmi, Antiochiae episcopi, iam supra ad cod. 3 nr. 20, ubi et codd. nostrorum cum edit. collationem institui; nullibi tamen excepto codice 7 Monachum fuisse lego.

16, f. 137^{a}—f. 166^{b} 'Incipit *vita et actus beati corbiniani episcopi et confessoris.*'
Inc.: 'Cum cupimus ad aedificationem audientium uitam beati corbiniani stilo breuissimo explicare' etc, lin. 7: 'Quoniam (?) isdem (haec vocabula deleta) uenerandus dei famulus corbinianus ortus fuerat ex regione melitonense.' etc. Dividitur in capp. 39. Post fol. 140^{a} statim adeundum est f. 141^{a} et post fol. 144^{b} similiter f. 146^{a}, praeterea id, quod in foliolo 145^{a} legitur, inserendum est f. 144^{b} lin. 20 post verbum: 'ignorabitur'; sed nullibi adest defectus. (De fol. 140^{b} et f. 145^{b} vide infra.) Des.: 'opem confert iugiter sanitatis. Prestante et miserante d. n. ihesu christo. qui cum deo patre . . amen.' Et duarum linearum spatio vacuo relicto leguntur hi versus hexametri:

'Laus tua cottidie nostro non cessat ab ore.
Exoptet precibus de christo corbinianus.
Ut solidet uitam cum multo robore uestram.
Expellat totum fletus gemitusque dolorem.
Auferat aduersum si quod uos commouet usquam.'

(Fol. 166^{b} pars inferior, si inscriptionem nr. 17 excipias, scriptura vacat.) De hac vita S. Corbiniani, episc. I. Frisingensis (mort. a. 730.), eiusque auctore *Aribone,* episc. IV. Frising., plura habent Suysken in commentario §. I. (inter Acta SS. Bolland. 8. Sept. T. III, p. 261 sq.); Denis, Vol. II, col. 885 sq. Cod. CCCXCII. (nunc cod. 1026 nr. 19) et Potthast, Bibl. p. 659 sq., qui haec iudicat: 'Von vorzüglichem Werthe für d. Agilolfingische Periode Baierns.' Cfr. quoque de hac vita et seq. Wattenbach, Deutschlands Geschichtsquell. (Berlin, 1858.) p. 77. Vita S. Corbin. edita est ap. Surium, Vitae SS. ad 8. Sept. et ap. Mabillon, AA. SS. Ord. S. Ben. Saec. III, P. I, p. 500—517, melius vero ap. Meichelbeck, Histor. Frising. T. I, P. II. (Aug. Vind., 1724.) p. 3—20 et inter AA. SS. Boll. l. l. p. 281—295. Textus noster, in quo multa correcta sunt, non nisi in lectionibus minoris momenti

ab edit. duabus posterioribus discedit, nonnullae lect. tamen illis edit. praeferendae sunt. Capitulatio ab edit. Bolland. omnino, ab edit. reliquis, quae inter se conveniunt, haud raro differt. Locus de fonte per annos XL exarescente ('Cum autem uir dei obiisset — Sed ad hystorie narracionem redeamus'), de quo Denis l. l., in cod. nostro (f. 159[a], in fine cap. 22) deest, reliquae lectiones ab eod. datae concordant una excepta cum cod. nostro. Aribo (Arpio, Arpeo) sive Erbo, Germanice Erbe, Latine Haeres, Graece Cyrinus, Ord. S. Bened. et ex Abbate S. Dionysii Schlechdorfiensis Episcop. Frisingensis ab a. 764. ad a. 784., scripsit vitam S. Corbin. et vitam S. Emmerammi (de qua infra nr. 17). De eo vide praeter modo citatos: Oudinum, T. I, col. 1826 sqq.; Fabricium, T. I, p. 134 sq. et M. Büdinger, Oesterr. Gesch. Bd. I, p. 141. Ead. vita extat in cod. Sangall. 551 (Hdschr.-Cat. p. 170). — Fol. 140[a] in marg. infer. habes aliquot vocabula cum neumis; fol. 140[b] legitur *Hymnus* titulo *'De Sancta Afra'* praemisso, manu saec. XIII. versibus continuis scriptus cum neumis.

Inc.: '[G]Rates deo et honor sint per secula. [Q]ui in sanctis suis facit mirabilia.' etc.

Des.: 'Tuo interuentu o beatissima dei martir Afra.'

Habes hunc hymnum editum ap. Mone, Lat. Hymn. T. III, p. 172 sq,, ubi inscribitur: 'De s. Afra (troparium).' Edit. vers. 66—68 codici desunt, ceterum eius lectio non nisi in lin. 4 postremis, quae ad aliam manum pertinere videntur, perraro discedit. Stropharum litt. initiales fere omnes desiderantur. Idem hymn. extat inter sequentias in Missalibus nostris Msc., ex. gr. in codd. 28 f. 62[b], 132 f. 41[b], 295 f. 251[a] etc. et identidem in codd. Sangall. (cfr. Hdschr.-Cat. p. 517 in indice). Fol. 145[b] manu saec. XIII. scripti sunt *Versus hexametri 12, passim Leonini et incorrecti, ad grammaticam pertinentes; sine titulo.*

Inc.: 'Pontus ponte caret sed ab equo dicitur equor.
Cum fremit esse fretum mare dicas cum sit amarum' etc.
Des.: 'Liber idem bachus vel uir sine conpede natus
Vel liber est codex uel raptus ab arbore cortex.'

(Reliqua f. 145[b] pars, si excipias nonnulla tentamina calami, quae habes in marg. super., scriptura caret.) Versus similis argumenti nec tamen eiusdem iam recensui ad cod. 1 nr. 40.

17, f. 166[b]—f. 189[b] 'Incipit *vita beati emmerammi episcopi et martyris christi.'*

Incip. (f. 167[a]): 'In ppetwm (perpetuum) regnante dño nr̄o ih̄v xp̄o. qui sanguine suo seruos suos redimere dignatus est.'

etc. Mutila a calce est, desinens in haec verba (f. 189^b fin.): 'et dum portum peruenissent puppim ingressus. transmisso amnis flu.' De hac vita S. Emmerammi, Pictavorum episcopi (mort. a. 652.), cuius auctor est idem *Aribo*, de quo modo ad nr. 16, cfr. Suysken in commentario §. I. (inter Acta SS. Bolland. 22. Sept. T. VI, p. 454 sq.) et Potthast, Bibl. p. 684, quo teste parvi pretii est. Edita est ap. Surium, ad 22. Sept. (mutata tamen pro more suo primigenia phrasi) et melius inter AA. SS. Boll. l. l. p. 474—484. Postrema cod. verba leguntur in edit. Bolland. cap. IV. med. (p. 484 col. 1 lin. 35) et residua cap. IV. pars, quae circiter foliis duobus codicis respondet, deest; ceterum lectio codicis, qui capitulatione caret, raro ab edit. discedit. Defectum in fine codicis iam saec. XIV. affuisse, testatur catalogus f. 5^b scriptus nec non catalogorum, qui in tegumento anteriori extant, antiquior, de quibus catal. dixi supra post nr. 2.

Eadem vita extat in cod. Sangall. 556 nr. 1 (cfr. Hdschr.-Cat. p. 175).

Inscriptiones nr. 4—12, 14—17 litteris capitalibus rubris exaratae sunt; litterae init. fol. 159^a—165^b viridi col. confectae et maximam partem rubro col. exornatae sunt, reliquae codicis litterae init., si nr. 2, 13, fol. 140^b, f. 145^b excipias, rubro col. sunt expressae.

---

8. Codex chartaceus saec. XV. Foliorum 304. 4^0. partim binis columnis a diversis scriptus.

Constat ex partibus duabus: 1, f. 1—159; 2, f. 160—304.

Fol. numero non signatum, quod inter tegumentum anterius et fol. 1 insertum est, scriptura vacat.

1, f. 1^a—f. 126^b col. 2 (binis columnis) *Johannis Hoffmann de Swidnitz tractatus contra communicantes laicos sub utraque specie sacramentali, sine titulo.*

Incip.: 'Debemus inuicem diligere / Scribitur prima Johannis IIII° Ca^o originaliter Et legitur transsumptiue in currentis dominice missali officio epistolariter Reuerendi patres ac fratres in christo dilectissimi ceterique domini preclarissimi' etc. Continet quinque partes principales, quarum secunda dividitur in capp. 12, et quarta in capp. 9. De argumento et operis indole haec (f. 5^b col. 2 sq.): 'Hos autem singulos' (agitur de haereticis illorum temporum) 'repellit et confutat ecclesie katholice approbata consuetudo / et eiusdem determinacio atque sanctorum doctorum simulque scolasticorum multiplex atte-

stacio . . quos . . sequendo dico . . . Quod communicacio simplex seu layca sub duplici specie scilicet panis et vini non est de necessitate precepti diuini et iuris indispensabilis seu ad salutem necessaria / Sed asserere sic ipsam esse necessariam est contra scripturam / contra figuram / contra aliquorum hominum naturam / contra ecclesiam non errantem / contra sanctorum attestacionem / contra approbatam consuetudinem / contra sanctorum canonum sanccionem / contra doctorum katholicorum intencionem / contra christianam vnitatem / contra christi voluntatem / contra argumentorum sumptorum ex supposicione fidei et ecclesie et doctrine sanctorum euidentem persuasibilitatem / et contra fraternam qua debemus inuicem diligere caritatem // Pro quorum clariori intelligencia premittam primo aliqua notabilia / Secundo deducam per ordinem singula hec membra / Tercio addam causas quare modum communicandi sub utraque specie immutauit ecclesia romana / Quarto subiungam soluciones auctoritatum et racionum quibus se munit pars aduersa / Et quinto inferam ex dictis aliqua corollaria' etc. Desin.: 'Beati qui habitant et diligunt in secula seculorum Ad quam vitam et dileccionem nos increata vita et dileccio perducat que sine fine . . Amen.' Sequitur litt. rubris haec subscriptio: 'Terminatur *tractatus contra communicantes laycos (sub) vtraque specie sacramentali* editus ab egregio viro Magistro *Johanne Hoffman de Swidnicz* sacre Theologie professore pronunciatus in studio lipczensi Anno domini M° CCCC°XXI°.' Passim argumenta breviss. aut in ipso textu aut in marginibus leguntur maximam partem litt. rubris scripta. — De hoc tractatu eruditione pleno, quo praecipue contra Wikleffistas et Hussitas pugnatur, vide Denis, Vol. I, col. 1546 sq. Cod. CCCCXV. (nunc cod. 4151 nr. 3) et col. 2178 Cod. DLXXIII. (nunc cod. 4299 nr. 5); priore loco complures habes rei litt. scriptores laudd., qui de auctore, primum Pragensi dein Lips. Theologo, demum Episc. Misnensi et a. 1451. defuncto, eiusque scriptis agunt. Testibus Fabricio (T. IV, p. 84) et Possevino (T. I, p. 901) tract. noster editus est Venetiis a. 1571. apud Dominicum Nicolinum, quae editio, de qua Denis l. l. dubitare videtur, ad manus non est.

2, f. 127ª—f. 133ª col. 2 (binis columnis) '*Canones quomodo sacerdos debet iniungere penitenciam*'

Inc.: 'A multis quidem erratum est quia peccatum comittitur multipliciter' etc, lin. 5: 'Propterea scribere proposuimus sicud a sanctis patribus statutum inuenimus Corporum et animarum medicinas pleniter et vnumquemque sacerdotem instruere qualiter vnicuique succurere valeat' etc. Secuntur: confessarii 'Oracio' praeparatoria et brevis instructio de inter-

rogat. faciendis, deinde capp. 58 maximam partem titulis instructa, quae ultimo excepto canones breves poenitentiales continent; primum inc.: 'Fecisti homicidium voluntarie et sine necessitate quadraginta dies . . in pane et aqua ieiunare debes' etc, ultimum, in quo de consecratione ecclesiae etc. agitur, incip.: 'Hoc capitulum interponatur et causa intelligenda est' etc et desin.: 'Baptismus ad baptisandum.' Subscriptio: 'Et sic est finis.' De libris poenitentialibus vide Euseb. Amort, De origine etc. indulgentiarum . . notitia (Aug. Vind., 1735. 2°.) P. I, §. VII, p. 13 sqq. [et Emil Friedberg, Aus deutschen Bussbüchern. Halle, 1868]. — Fol. 133ª col. 2 lineis 5 exceptis nec non fol. 133ᵇ—135ᵇ integra scriptura vacant; inter f. 133 et 134 folia 9 exsecta sunt.

3, f. 136ª—f. 144ᵇ *Sermo de indulgentiis in illud: 'videns ihesus turbas', habitus in festo omnium sanctorum; sine titulo.*

Incip.: 'Quamquam non dubitem participes mee legacionis officii atque consortes melius mee (sic) certe et clarius sed forte eciam sufficiencius sentire de indulgenciis prelatorum ad vulgo (sic) promulgandarum' (sic) etc, lin. 11: 'Ex scriptis beate Thome de aquino super IIII° Sentenciarum . . et ex repeticione . . Egregii doctoris decretorum domini Casparis de Caldrinis et ex aliis auttentice (sic) scripturis . . . ligaui' etc. Fol. 137ª lin. 24 sqq. insertus est locus Germanicus, quo definitio indulgentiae continetur; fol. 144ª legitur hic locus corruptus: 'dic secundum literas ad sanctum michaelem qui orat pro duce wyennensi et Johanna ducissa / habet duos annos et XXX dies adde. de anniuersario / Magister Nicolaus de haynhatschirchñ (leg. 'Hoenharzkirchñ') ad sanctum Stephanum' etc. Desin.: 'ut eciam hodie multiplicatis intercessoribus videl. omnibus sanctis eius / quorum meritorum indeficiencia inestimabilis est indulgencia Indulgencia (sic) qua malis absoluimur nobis largiatur prestante deo patre . . Amen.' Praeter Thomam de Aq. et Casp. de Caldrinis laudantur: Augustinus, 'Magister Nicolaus Dinckel'(spühel) (f. 137ᵇ, 138ᵇ, 139ᵇ), 'Magister petrus de pulka' (f. 137ª, 142ª), Glosa, 'Ostiensis', 'Johannes Andree', Wilhelmus, 'Magister Joh. Westuält' (de Westphalia) (f. 139ᵇ), Aristoteles, Archidiaconus, Dionisius, alii. Textus multis calami mendis scatet. Habitus est sermo certe a presbytero dioec. Pataviensis et, ut videtur, Viennae in ecclesia S. Stephani, occasione cuiusdam legationis. Id. sermo extat in cod. Cremif. 45 nr. 3, qui textum correctiorem, sed multas lect. variantes exhibet. Ea, quae in cod 8 a f. 137ª lin. 20—f. 138ª lin. 16, f. 140ᵇ l. 3—142ª l. 15, f. 142ª l. 28—143ª l. 16, f. 143ᵇ l. 22—144ᵇ l. 30 leguntur, iterum habes nonnullis mutatis in tract. de indulgent. anonymo, qui extat in cod. Cremif. 157

nr. 14, et quidem a f. 169^{a} lin. 5—f. 169^{b} lin. 4, f. 171^{b} l. 10—48, f. 172^{a} l. 13—172^{b} l. 16, f. 172^{b} l. 30- 173^{a} l. 19; textus residuus differt.

4, f. 145^{a}—f. 155^{a} *Sermo de indulgentiis.*

Inscriptio: 'Indulgencia qualiter et quomodo valeat sermo subsequens declarat.' Inc.: 'Quodcunque ligaueris super terram . . Duos fines vltimos futuros esse in fine seculi describit beatus Augustinus' etc. Des.: 'alioquin indulgencie date in mortis articulo non valerent etc. Et sic est finis.' Idem extat in cod. Runensi 30 nr. 2 (cfr. Weis, p. 27) et in cod. Cremif. 45 nr. 2, in quo inscribitur: 'tractatus de indulgent. optimus.' Textus cod. 45 in fine aliquot lineis longior est quam cod. 8; ceterum uterque, si lect. variantes multas non respicias, concordat. Eundem tract. recenset Denis, Vol. I, col. 2071 Cod. DXLVI. (nunc cod. 4127 nr. 3), ubi habet haec: 'Eiusmodi Tractatum Francisci de Mayronis apud se fuisse testatur Luc. Waddingus in Bibl. O. M.', nec non tit.: 'Sermo bonus de indulgentiis' Vol. II, col. 851 Cod. CCCLXXXI. (nunc cod. 4610 nr. 12), ubi conicit esse Henrici de Hassia, quo saltem suo iudicio indignus non est. In omnibus codd. laudd. sermo sive tract. anonymus est. Idem ac nostrum init. exhibent Sermones magistrales et ipsi anonymi, qui extant in cod. Florian. 138 nr. 2 (Czerny, p. 65). — Nr. 1—4 ead. manu scripti sunt. Fol. 155^{b}—159^{b} scriptura carent.

5, f. 160^{ab} (alia manu minus diligenti) *Sermo Magistri Johannis Fluck ad populum.* Haec habes in fine.

Inscriptio: 'Questio est ista' (rubr.) Inc.: 'Questio . . Vtrum homo vere contritus et confessus . . iniuncta sibi penitencia ad mensem . . . et antequam exspiret terminus penitencie . . Et cadat de nouo in peccatum mortale utrum ipse tunc complendo penitenciam ad finem . . satisfaciat prioribus peccatis' etc. In fine legitur: 'Iste est sermo magistri *Johannis fluck* ad populum secundum predictas duas opiniones superius recitatas.' Joh. Fluck de Pfullendorf, Professor in universit. Vindob. ibique a. 1409. et 1413. Rector, Canonicus ad S. Steph., de quo vide Aschbach (Bd. I, p. 611 in indice), qui tamen nihil habet de operibus. Cfr. infra nr. 9.

6, f. 160^{b}—f. 172^{b} *Sermones 5: duo breves in illud: 'Beati oculi' etc. et 'Cum turbe irruerent'; 'de penitencia etc et de reconciliacione pro homicidio', duo 'de satisfaccione.'*

Serm. primo et priore de satisfact. exceptis instructi sunt tit. rubris. Primus, quem rectius thema dixeris, incip.: 'Circa hoc ewangelium Beati oculi . . Circa hunc legis peritum qui deum laudabat deinde temptabatur (sic) / reprehenduntur omnes' etc. Ultimus inc. (f. 166^{b} circa fin.): 'Consequenter que-

ritur / Quomodo fieri debet satis faccio pro dampnis anime illatis pro quo notandum quod bona anime sunt virtutes' etc. Fol. 169ᵇ med. textus abrumpitur, sed manu paullo posteriori adnotatum est: 'Hic nichil deficit / sed verte duo folia vbi incipit suum puniat' et f. 172ᵃ revera textus his verbis assumitur; f. 169ᵇ pars inferior nec non f. 170 et 171 integra vacant scriptura. Des.: 'nam nullum opus bonum sine fide est deo acceptabile.' Inter serm. 2 et 3 inserta est (f. 161ᵇ) 'Nota Condiciones contricionis secundum *Ma(gistrum) Joh'(annem)* (rubr.), quae incip.: 'Pudor / timor / dolor / abieccio propria / amor et deuocio' etc. Videtur eiusdem Joh. Fluck esse, de quo modo ad nr. 5.

7, f. 172ᵇ—f. 185ᵇ *Notae de contritione, de confessione, de peccatis, de absolutione et de ieiunio.*

Sunt notae 9, quibus rubricae praecedunt; quattuor priores (binae de contrit. et de confess.), quae fusiores sunt et fere totae ex quaestionibus constant, fortasse rectius dicendae sunt sermones. Prima 'Nota de contricione' incip.: 'Sequitur modo aliquid de contricione / Et est aduertendum secundum M(agistrum) sentenciarum libro / 4° / dist. 16 / tria requiruntur. ad absolucionem criminum' etc. Fol. 182ᵇ et 183ᵃ habentur duae notae, quae inscribuntur: 'Nota differenciam inter peccatum mortale et veniale et quidquid consimilibus' (sic) et: 'sequitur de dampnis que venialia nobis conferunt', tum f. 183ᵇ nota inscripta: 'sequitur sermo absolucionis', denique f. 184ᵃ et f. 185ᵃ duae notae de ieiunio, quarum posterior incip.: 'Item Hic excipiuntur infirmi. quia natura talium est fragilis' etc. In fine legitur: 'Et hec sunt dicta per venerabilem. *M. Nicolaum* doct. sacre scripture. circa ewangelium vbi dyabolus christo dixit Si filius dei es. Dic ut lapides etc Hic eum temptavit in gula. superbia et auaricia', quae subscriptio, num non nisi ad ultimam notam aut ad omnia, quae codice inde a f. 172ᵇ continentur, pertineat, non liquet; ceterum Magistrum Nicolaum puto esse Nicolaum de Dinkelspühel (cfr. quae infra post nr. 19 dixi). Fol. 185ᵇ med. atramento foedatum est.

8, f. 185ᵇ—f. 194ᵇ *Sermones 5: 'de anunccíacione marie', de oratione, de 'pater noster', 'de ascensione domini' et de 'Dominica prima post pentecosten.'* (rubr.)

Primus inc.: 'Notandum est quod in principio mundi deus creauit adam et euam purum' etc. Sermo 2 inscribitur: 'peticio nota'; serm. 3 (f. 187ᵇ—191ᵇ) interpretationem orationis Domin. continet. Ultimus inc.: 'Lucas Cap. 16 Erat quidam homo . . Item sanctus gregorius dicit quod in scriptura nullas (sic) legitur' etc et des.: 'omnia nobis ad melius ordinauit. qui nobis eterna gaudia largire concedat Amen.'

9, f. 194ᵇ—f. 197ᵇ *Sermones 3 'de Cena domini.'* (rubr.)

Primus 'Sermo bonus' etc. incip.: 'Cum christus filius dei voluit transire ab hoc mundo cenavit cum discipulis suis. et conclusit vetus testamentum' etc. In fine: 'Hec venerabilis. *M. Nicolaus.*' Iterum Nicolaum de Dinkelsp. intelligo; sed haereo, num totus sermo ipsi tribuendus: certe hic sermo non legitur inter eius serm. 5 de sacramento altaris, qui extant exempli grat. in cod. Cremif. 154 nr. 7 et in cod. Vindob. 4152 nr. 1, de quo Denis, Vol. I, Cod. DCCLXII. col. 2777 (cfr. infra post nr. 19). Tertius incip. (f. 196ᵇ): 'Ante diem festum pasce sciens ihesus . . . Johannes / cap° / 13° / Notandum est circa ewangelium quod christus tripliciter preponitur nobis' etc. Desin.: 'ergo omnes te (?) non lauant.' et litt. minoribus ascriptum est: 'Mʳ/ *Jo. ff.*' = Magister Johannes fluck, ut non dubito. Inter eius sermones, qui extant in codd. Vindob. (cfr. Tabb. codd. III, p. 495 sq. in ind.) nostrum non repperi. De auctore vide supra nr. 5.

10, f. 197ᵇ—f. 208ᵃ *'Sermo de passione domini', 'sermo de temptacione', 'Dominica in LXXᵃ sermo bonus'* (rubr.), *thema de dom. IV. post epiph.; sermones 4: de dom. sexages., quinquages., III. quadrages. et in passione.*

Primus inc.: 'Tristis est anima mea . . Circa sermonem istum est sciendum. quod doctor quidam inquid' etc. Sermones quatt. posteriores anepigraphi sunt. Ultimus inc. (f. 207ᵃ): 'Johannes ca.ˡᵒ 8°. Quis ex uobis . . Et vlterius dixit si veritatem vobis dico . . Ibi dicit sanctus gregorius Ecce quam pie christus saluator' etc et des.: '5° Cum inspiracione ipsum ad contricionem vocat.' Fol. 207ᵇ marg. sup. legitur: 'Ewangelium quando christus se clarificauit in monte etc Jo. predicatorum' (rubr.), quae inscriptio minime convenit cum argumento huius serm. nec cum alio.

11, f. 208ᵃᵇ *Notae 3: 'De templo materiali', de rebus homini necessariis, de triplici statu sanctorum.*

Prima inc.: 'Item Si vis iustifficari in templo dei considera illa quatuor' etc; II. inc.: 'Item Circa quemlibet hominem duo sunt consideranda. scil. necessitas persone. et necessitas eius status' etc et des: 'et hec dicit Magister sentenciarum beatus thomas. et alii doct. et predicatum est a *Magistro niculao* doctore sacre pagine'; III. inc.: 'Nota triplex status sanctorum scil. stand' etc, in fine ascriptum est marg. sinist.: '*Magister nicolaus.*' (rubr.) Ad Nicolaum de Dinkelsp. refero (cfr. infra post nr. 19).

12, f. 208ᵇ—f. 210ᵇ *Tractatus brevis de satisfactione.*

In marg. sinist. legitur tit.: 'Satisfacio' (rubr.) Incip.: 'Peccatum non dimittitur nisi ablatum restituatur Hec augustinus /

Status (leg. 'Scotus') et bonaventura' etc. Secuntur capita duo, quae litteris rubris inscribuntur: 'Sequitur modo de dampnis anime illatis' et: 'Sequitur modo tercia satis faccio' (leg. 'tertia pars satisfaccionis'). Desin.: 'et obligatur sibi satis facere et hoc tantum de illo.'

13, f. 210^b—f. 215^a *Sermones 2: de contritione et de confessione; thema de dom. in palmis.*

Sermo prior ex quaestionibus 8 in capita 7 divisis constat et incipit: 'Queritur quid sit contricio / 2° queritur quod et que ad eam requirantur' etc: serm. alter anepigraphus, qui capp. 9 continet et fere totus ex quaestionibus constat, incip. (f. 213^a): 'Sequitur modo de confessione Pro quo sciendum quod duplex est confessio' etc. Thema, quod in marg. inscribitur 'Nota', incip.: 'Mat. 21. capi.[lo] Ite in kasstellum etc Item asinus fuit communis'(?) etc.

14, f. 215^a—f. 217^b 'Nota *quinque puncta de corpore christi / vel de sacramento altaris*' (rubr.)

Incip.: 'In Exordio presentis negocii deo scienciarum domino humiliter invocato protestamur' etc. Sunt capp. 5, quibus rubricae praecedunt. Desin.: 'qui in ipso Sacramento veraciter continetur.' Est 'declaracio' sive determinatio doctorum theolog. ac iuris can. in universit. Vindob. de propositionibus, quas Magister Joh. Munsingerus sive Muntzingerus, Rector scholae Ulmensis dioec. Constant., a. 1384. oratione habita et scriptis deinde emissis de incarnatione et de sacram. altaris defenderat. Cfr. Fabricium, T. V, p. 91 nec non Denis, Vol. I, col. 815 sq. Cod. CCXLI. (nunc cod. 4173 nr. 12), ubi eandem declarationem, et Cod. CCCCL. col. 1772 sq., ubi aliam harum thesium determinat. 'per facultatem Theolog. studii Wienn.' factam (in cod. Sandorotheano tributam Henrico de Hassia) recenset. Aliud de iisdem 'Iudicium Magistrorum Academiae Viennensis' etc. edidit Schelhornius, Amoenit. lit. T. XI, p. 222 sqq. nec non idem ibid. 'Iudicium Magistror. Acad. Pragensis' etc. T. VIII, p. 511 sqq. In hoc posteriori iudicio inserta est inde a p. 527 nostra declaratio: edit. 4. et 5. 'punctus' exhibentur in codice inverso ordine; cod. III. 'punctus' brevior est in fine; desunt enim ea, quae editio p. 538 lin. 10—p. 539 lin. 19 habet; cod. IV. punctus efficit edit. 5. punct. init.—p. 550 lin. 1, p. 550 lin. ult.—551 l. 21; codicis V. punctus fere totus contractus est, sed verba cod. postrema cum fine 4. puncti editionis concordant et leguntur p. 548 lin. 20; praeterea cod. textus lectu difficilis passim brevior et minus correctus est. Idem ac nostrum init. habes in cod. Florian. 88 nr. 10 (Czerny, p. 38).

15, f. 217^b—f. 219^a *Quaestio 'De offertorio'* (rubr.), *notata de 7 donis spiritus s. et de 8 beatitudinibus.*

Quaest. inc.: 'Queritur vtrum licitum sit offerre in ecclesia. Respondetur quod sic' etc. Notata de donis spir. s., quae inscribuntur: 'He (sic) sunt septem dona spiritus sancti', dividuntur in capp. 7 tit. rubris instructa, in quibus praecipue de peccatis contra haec dona agitur; not. de beatit., quae inscribuntur: 'Secuntur octo beatitudines', dividuntur in capp. 8 numerata. Priora inc.: 'Donum sapiencie quod sapere debeo quod deus omnia (?) preseruat' etc, posteriora inc.: 'Beati pauperes spiritu i. e. illi qui beniuole diuicias mundanas abrenunciant' etc.

16, f. 219^a—f. 238^a *Sermones varii argumenti et excerpta homiletica.*

Sunt serm. 22, si capita, quorum tituli leguntur hi: (f. 225^b) 'Sequitur fraterna correccio', (f. 226^b) 'Nolite iudicare ne iudicemini', (f. 227^a) 'Circa decem precepta est notandum', (f. 231^b) 'Secuntur sex peccata in spiritum sanctum' et (f. 232^b) 'Sequitur aliquid de baptismate' dicas sermones. Si serm. 2, 8, 15, 18 excipias, omnes tit. rubris gaudent. Primus 'sermo super ewangelium Exiit edictum' inc.: 'Exiit . . Hic est notandum Modus scribendi totum mundum. Rex augustus habuit seruum uel militem. vt iam esset iste Reinprecht de balse.' etc. Post serm. 3 'De circumcisione domini' inserta est (f. 221^a sq.) 'nota de lusoribus.' (rubr.) Fol. 234^a—235^a continentur varia excerpta homiletica. Ultimus 'Sermo de natiuitate marie virg.' incip.: 'Pro quo est notandum quod due sunt vite scil. vita contemplativa et vita operatiua' etc et desin.: 'vsque ad finem vite eius que ipsa impetrare dignetur nobis.'

17, f. 238^a—f. 243^b *Considerationes 6 'Ad fugandum et repellendum nostra peccata et delicta et ad resistendum ipsis', sine titulo.*

Incip.: 'Ad fugandum . . Hec mentibus nostris et racioni diligenter commendemus et omne nostrum posse ad hoc inclinemus' etc. Desin.: 'boni cum tota turba angelorum et legioni (sic) celestium ad gaudia eterna que nobis prestare dignetur . . Amen.'

18, f. 243^b—f. 253^b *Tractatus duo: 'de VII mortalibus peccatis' et 'de X.^{cem} preceptis.'* (rubr.)

Prior inc.: 'Primo igitur considera ut deum diligas ex toto corde . . dilige ergo sic ex toto corde et voluntate' etc. Agitur non nisi de superbia et vana gloria, de invidia, de ira, de avaritia, de accidia, non vero de luxuria et de gula. Alter incip. (f. 250^a): 'Primum preceptum est Non adorabis deum alienum / super istud debes obseruare triplicem exposi-

cionem' etc. Quodlibet praecept. triplici modo exponitur. Desin.: 'nunc colore albo nunc ore rubeo nunc oculis nunc crinibus falsis.'

19, f. 253[b]—f. 255[a] *'Capitulum De Indulgenciis.'* et *'Capitulum contra illos qui incarcerant sacerdotes.'* (rubr.)

Primum incipit: 'Contra illos qui dicunt quod indulgencie nihil sint nec prosunt (sic) in remissionem peccatorum / Loquendo de indulgenciis generalibus' etc, alterum incip.: 'Contra illos qui captiuant . . licet tamen sine corporis offensione ponitur' etc. Sequitur brevis nota: 'Sanctus Tho. de aquino conpilauit preter summam contra gentiles / tres / summas quas vocant partes' etc.

Nr. 5—19 collectanea theologica repraesentant, quae, ut puto, ad usum practicum congesta sunt, sed textu minus correcto. Collector nescio quis in notis et serm., quos modo nr. 7 et 13 recensui, conscribendis usus esse videtur Nicolai de Dinkelspühel tractatu 'de penitencia et eius partibus' (cfr. cod. Cremif. 9 nr. 5) nec non passim aliis eiusdem tractatibus; ergo et Magist. Nicolaum, qui nominatur supra nr. 7, 9 (serm. 1) et 11 (not. 2, 3), intelligo Nicolaum de Dinkelsp., de quo iam dixi ad cod. 1 nr. 8. — Laudantur praecipue: Augustinus, S. Thomas de Aq., Scotus, Gregorius, Magister sententiarum et passim: Bernhardus, Bonaventura, 's. Jeronimus', 'Chrisostomus', Aristoteles, 'Nicolaus de lira', Ambrosius, Beda, 'ysidorus', Glosa, Hugo, 'Anshelmus', 'cesarius', 'M[r]. hainricus de hassia' (f. 185[b], 198[b], 242[a]), Cyrillus, 'Symon de cassia', Origenes, Damascenus, Durandus, Reymundus, Magister petrus de pulca (f. 247[a]), alii. — Aliquot vocabula Germanica immixta sunt; in margine saepe argumenta breviss. leguntur col. rubro scripta. Fol. 255[b] scriptura vacat.

20, f. 256[a]—f. 267[b] 'Item *Sermo de Cena domini Magistri Hainrici de Hassia Egregii Doctoris sacre theologie in wienna ad populum factus.'*

Incip.: 'Accipite et manducate I. Cor. 11 in epistola hodierna Quia difficile est verbum dei predicare sine pedum macula i. e. sine culpabili affeccione humane laudis' etc. Desin. (f. 266[b] lin. 2 sq.): 'Jo. 6 Qui manducat et bibit habet vitam eternam quam ipse nobis concedat qui . . Amen.' Sequitur tit. rubro 'De eodem sermo' praemisso brevior II. partis textus, hoc init.: 'Vel aliter Dixi 2º et breuius quod in verbis predictis precipitur manducacio Sacramentalis fructuosa' etc et fine: 'sed in membris quibus per hoc meruit ut magis sibi vnirentur ffinis sermonis . . Magistri *Hainrici de Hassia.'* Henricus de Langenstein (a longo lapide), dictus de Hassia, natus a. 1325., Doctor Theolog., professor in universit. Pari-

siensi et ab a. 1383. in univ. Vindob. celeberrimus, ibid. 1393. Rector, nulli Ord. religioso addictus, mort. 11. Febr. 1397. Hic H. de Hass. senior accurate distinguendus est ab alio H. de Hassia iuniore, qui fuit Lector in univ. Heidelberg. et postea Ord. Carthus. ingressus obiit 1428. De H. de Hass. seniore eiusque scriptis vide: Aschbach, Bd. I, p. 366 sqq.; [O. Hartwig, Henr. de Langenst. dictus de Hassia. Marburg, 1857. 8.°]; Bern. Pezium, Thes. Anecdot. Dissert. Isagog. T. I, p. LXXIV sqq.; Oudinum, T. III, col. 1252 sqq.; Fabricium, T. III, p. 216 sqq.; Ossinger, p. 987 sq.; Ant. Mayer, Gesch. d. geist. Cult. in Niederösterr. Bd. I. (Wien, 1878. 4.°) p. 184, 374: Pezius p. LXXVII, 6, nr. VIII. hunc serm. e cod. nostro excitat, sed post thema legit: 'Quam difficile est.'

21, f. 267^b—f. 283^a *'Sermo de Anuncciacione sancte marie virginis gloriose'* (rubr.), *sermo de nativit. Domini, 'Collacio de festo pasche.'* (rubr.)

Primus inc.: 'Hic homo multa signa facit Scribitur originaliter Joh. 11° / ca^{lo} / Transsumtive vero in hodierno feriali ewangelio / Reuerendus / beatus et gloriosus pater noster Bernhardus' etc; alter, qui inscribitur: 'Idem de . .' (eras.), incip. (f. 274^b): 'Venite et videte opera domini / psa. 45. Re. leo papa in sermone quidem presentis festivitatis ait / Quamuis omnibus diebus' etc.' Collacio' etc. inc. (f. 280^a): 'Deus suscitauit eum . . Act. 13.° Re(verendi) etc. patres etc. Diuine scripture considerantibus decursum luculenter apparet' etc et des.: 'corporis et anime excellentissima totalicia / quorum nos participes faciat dominus noster . . Amen.' Habiti sunt hi serm., quos ad eund. auctorem spectare puto, apud sacerdotes et clericos (cfr. f. 278^{ab}, 280^a) et quidem, ut ex initio primi conicio, Ord. Cisterc. Citantur praecipue: Augustinus, Bernhardus, Gregorius et passim: S. Thomas, Magister (sentent.), Leo papa, Anselmus, 'Dyonisius', 'Chrisostomus', 'Symon de Cassia', Aristoteles, Glosa, Bonaventura, Alexander de hallis, Wilhelmus, alii.

22, f. 283^a—f. 285^a *'Questio vtrum indulgencie in vita date prosunt animabus in purgatorio.'* (rubr.)

Inc.: 'Queritur vtrum . . et videtur quod sic / racio / Omnis existens in sinu militantis ecclesie' etc et des.: 'directe non possunt recipere indulgenciam sicut visum est Et sic patet questio declarata' Fol. 285^a pars inferior et f. 285^b—291^b integra carent scriptura.

23, f. 292^a—f. 297^b *Quaestiones breves theologicae.*

Sunt capp. 4, quorum I. quaestiones 10 de caritate, quae ult. excepta in marg. numerantur, II. quaest. de debito coniugali, III. quaestiones 'De officiis clericorum' (rubr.) et IV.

quaest. 21 de ieiunio, quae in marg. numerantur, continet. Quaest. I. 'vtrum caritas / semel habita possit amitti' (rubr.) incip.: 'Questio vtrum . . Respondetur secundum Tho. 2^a 2^e q. 24 / tripliciter / possumus caritatem considerare' etc. Caput ult., quod inscribitur: 'Nota De ieiunio Primo' (rubr.), incip.: 'Jeiunium triplex. Jeiunium primum corporis a cibo materiali' etc et desin.: 'virtus i. e. virtuosus. vt mereatur.'

24, f. 297^b—f. 301^b *Quaestiones duae de cultu sanctorum.*

Prior 'Questio' (rubr.) incip.: 'Quare autem sub tempore noui testamenti festa communiter non habent sancti. testamenti veteris // Esse potest ideo quia patres veteres honorantur sufficienter in filiis suis' etc. In fine (f. 300^b med.) leguntur haec: 'tantum de illa questione et est magistri *hainrici de hassia* super genesim / Hec de sexta sequela dicta sufficiant.' Quid vero sibi velint 'Hec de sexta' etc. non intelligo. Altera 'questio' ead. linea incip.: 'Vtrum sine vicio accepcionis personarum potest amatoribus maior honor sew cultus solennior exiberi (leg. 'exhiberi') sanctis minoribus // Respondetur / Quia ut partim ex premissis habetur / varie reperiuntur cause racionabiles' etc et desin.: 'quam tetigit $2.^a$ racio ante oppositum questionis principalis.' De H. de Hassia supra nr. 20 dixi. Prior quaest. deprompta est ex eius commentario in Genesin (cfr. Aschbach, p. 387 sq.), qui saepius extat in codd. Vindob. (Tabb. codd. III, p. 507 in ind.); altera quaest. fortasse ex eod. comment. petita est.

25, f. 301^b—f. 303^b *Propositiones de honore Deo praestando, sine titulo.*

Inc.: 'Deinde qua (sic) prima racio uidebatur probare quod deus est tali [et] tanto honore dignius (sic) qualis et quantus sibi exhiberi non potest / Ideo pono circa hoc aliquas proposiciones / Quarum prima sit / Quod nulla creatura est ad omnem speciem honoris possibile (sic) sub gradu uel excellentissimo obligata deo' etc. Mutilae a fine sunt, desinentes in haec verba: 'homo facere solet in singulis que agit / Quarta propositio est.' Hae proposit. procul dubio sunt pars maioris operis, sed, num ad nr. 24 pertineant, non liquet.

26, f. 304^a col. 1—2 med. *Versus 64 Leonini de gallo quid significet positus super ecclesiam, sine titulo.*

Incip.: 'Multi sunt presbiteri qui ignorant quare
supra domum domini gallus solet stare' etc.
Desin.: 'Tenaci memoria quasi nux muscata
Plus reddit aromatum bene masticatum' (leg. 'masticata').

Versus de gallo ediderunt Oechsle, Serapeum I. (Lp. 1840.) p. 107 sqq. et Feifalik, Studien z. Gesch. d. altböhm. Lit. V. (Wien. Sitzgsber. Bd. XXXVI, p. 162 sq.); prior edit. vers. 104

passim incorrectos, posterior vers. 48 continet. Codicis nostri versus 13—16, 21—24, 29—36 desunt in utraque edit., residui cod. vers. efficiunt edit. prioris vers. 1—12, 27—30, 17—20, 37—44, 31—34, 45—56, 61—64, sed eod. ordine leguntur in edit. poster.; lect. variantes haud paucae. Editio, quam curavit Edélestand du Méril, Poésies populaires latines du moyen âge. Paris, 1847, p. 12 sqq., ad manus mihi non est, sed cum edit. Oechsle concordare videtur. Versus de gallo commemorant: Denis, Vol. I, col. 2317 sq. Cod. DCXIII. (nunc cod. 883 nr. 19), in quo cod. additur ad calcem: 'Wilh. nan sacerdos in leyden'; Ign. Zingerle ex cod. miscellan. Sterzing. (Wien. Sitzgsber. LIV, p. 309); Weis ex cod. Run. 5 nr. 18 (Hdschr., p. 8). Fragmentum versuum 9 extat in cod. Cremif 69 f. 104^b.

Fol. 304^a col. 2 pars inferior et f. 304^b vacant.

Nr. 5—26 scripti sunt, ni fallor, 5 diversis manibus: 1, f. 160^a—169^b et, ut videtur, f. 256^a—267^b (lin. 7); 2, f. 172^a—255^a, 267^b (lin. 8)—285^b, 292^a—297^b (med.) et, ut videtur, f. 300^b—301^b (med.); 3, f. 297^b (med.)—300^a (fin.); 4, f. 301^b (med.)—303^b; 5, f. 304^a. Nr. 5—25 nomina auctorum et locos notatu dignos maximam partem linea rubra distinctos exhibent.

Litterae init. nr. 1, 3, 4, 20, 25 omnes et nr. 2, 23 passim rubro col., reliquorum omnium nigro col. exaratae sunt.

---

9. Codex chartaceus saec. XV. Foliorum 311. 4.⁰ minimam partem binis columnis exaratus.

Scriptus est tribus diversis manibus: 1, f. 1^a—19^b; 2, f. 21^a—230^b, 252^a—310^b; 3, f. 231^a—245^b; quarum prima, ut non dubito, est 'Oswaldi presbiteri in Chremsmunster' (cfr. supra cod. 3 nr. 29).

1, f. 1^a—f. 14^a col. 2 (binis columnis) *'Exposicio oracionis dominice.'* Hic tit. legitur in indice tegumenti anterioris.

Dividitur in sermones 15, quorum secundus litt. rubris inscribitur: 'De eodem ser'(mo), III.: 'ser'(mo) et X.: 'Item de corpore christi', residui titulis carent. Sermo I. inc.: 'Pater noster. etc. Scribit cantor parisiensis in opere suo super psalmos quod vice quadam beato Augustino quoddam sompniauit sompnium in hunc modum' etc. Sermo ult. inc. (f. 12^a): 'Circa temptacionem vero nota tria. Primo quomodo nos dyabolus temptat' etc et des.: 'Sed libera nos a malo. preterito. presenti. et futuro. AmeN.' Auctor est *Syboto,* id quod probatur

codice Cremif. 211 nr. 1, in quo idem opus inscribitur: 'Syboto super Pater noster.' Textus, si lectiones variantes haud paucas excipias, concordat; codicis 9 serm. 1 et 2, 9—11, 14 et 15 coniuncti sunt in cod. 211, reliqua divisio eadem est. De auctore, qui fuit Ord. Praed., cfr. cod. Cremif. 48 nr. 5; Quetif et Echard, Fabricius, Joecher sub voce 'Sibito Viennensis' eius 'Opus egregium in Orat. Dominicam' commemorant.

2, f. 14^a col. 2—f. 17^a col. 1 (binis columnis) *'De articulis fidei katholice.'* (rubr.)

Est brevis symboli Apostol. expositio, quae incip.: 'Primus igitur articulus est Credo in deum . . creatorem celi et terre. Credo i. e. fide tendo in deum' etc et desin.: 'puncta autem fidei sue uel eciam implicite numerare nescit.'

3, f. 17^a col. 1—f. 17^b col. 2 (binis col.) *'De hiis que fidem confirmant.'* Hunc tit. habes in marg. inf.

Incip.: '[D]icto super que stabiliri (sic) debet noster intellectus. restat dicere que confirmacionem habent animum stabilire' etc. Des.: 'et hec dicta sufficiant de fidei fulcimentis.' Fortasse ad nr. 2 pertinet.

4, f. 17^b col. 2—f. 19^b col. 2 (binis col.) 'Incipit *prologus super missam.*' (rubr.)

Inc.: 'Ezechielis In visione dei qui vniuersum ecclesie statum futurum preuidit. inter cetera vidit rotam in rota' etc. In fine legitur nota de elevatione corporis Christi, quae desin.: 'omnes qui . . adorant . . hoc corpus domini dum eleuatur. XL. dies indulgencie ab Innocencio papa III° consequentur.' Fol. 19^b col. 2 pars inferior et f. 20 vacant scriptura.

5, f. 21^a—60^b (alia manu) *'Tractatus Magistri Nicolai de dinckel(s)puchel de penitencia et eius partibus.'* (rubr.)

Sunt sermones quadragesimales. Init.: 'Ecce nunc tempus acceptabile . . 2.^{e} cor. 6° Duo sunt tempora hominis vnum iusticie quod incipit in hominis morte' etc. Fol. 40^b praemittitur haec rubrica: 'Sequitur de Secunda parte penitencie videlicet de Confessione' et f. 51^b haec: 'Sequitur de tercia parte penitencie videl. de satisfaccione.' Finis: 'contra triplex ius naturale ecclesiasticum et diuinum a quo nos custodiat qui . . Amen.' Et subscribitur: 'Anno domini M°CCCC° 39 Sabbato quo canitur karitas dei.' i. e. Sabb. quat. temp. Pentec. — Idem tract. extat in cod. Cremif. 50 nr. 7 et anonymus in codd. 191 nr. 12 et 345 nr. 1. In Nicolai opusculorum edit. Argent. 1516. est tract. IV.: 'De tribus partibus penitentie' (fol. 68^a—92^a): codd. nostri omnes in textu, si lect. variantes minoris momenti non respicias, consonant; divisio codd. 9 et 345 eadem est, sed cod. 191 bis et cod. 50 iden-

LENTII. TYPIS HERED. JOS. FEICHTINGER.